

Olcso cseh ágytoll!
3 kiló: új fosztott 0,60 K, jobb 12 K, fehér pehelypuha fosztott 18 K, 24 K, hóhérs pehelypuha fosztott 30 K 36 K Szállítás portmentes, utánvét. A kieserlés és visszavétel portmentesítés ellenében megengedték. 10914 Benedikt Sachsel, Lobes 279. Post Pilsen, Böhmen.

Schicht-szappan

Mindenütt kapható! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht“ névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva.

Vértes-féle sóborszesz Minden házban szükséges.

A Kalap-király 3, 4, 5 koronás különlegességeken elismert specialista. Kossuth Lajos-utca végén, Eskü-út, Klótild-palota.

Ha őszül a haja ne használjon mást, mint a „STELLA“-HAJVIZET,

mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti szímet adja vissza. Uvegje 2 K. ZOLTAN BELA gyógyszerárában, Budapest, V/49, Szabadság-tér, Sétátér-utca sarkán.

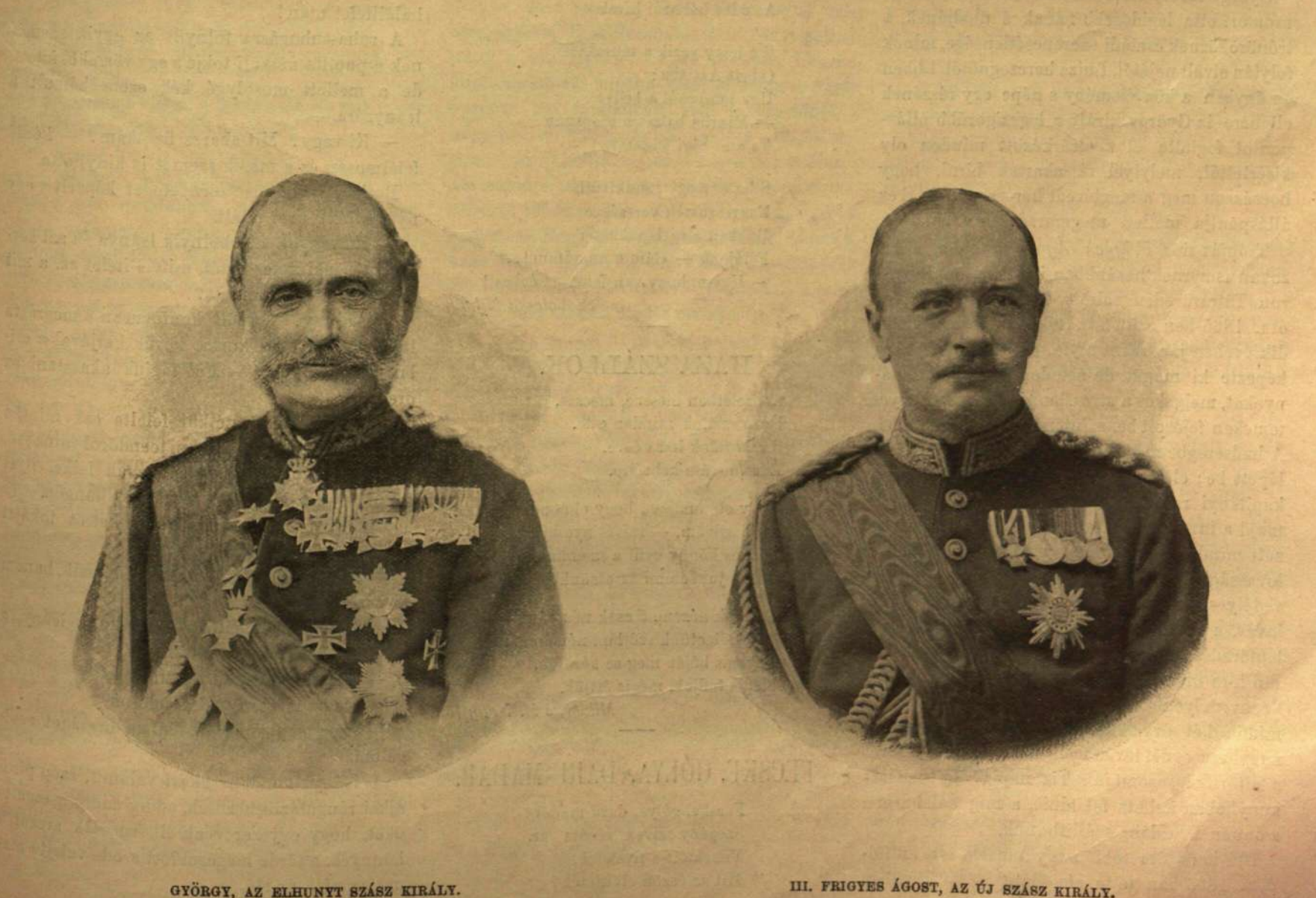
VASÁRNAPI UJSÁG

43. SZ. 1904. (51. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS FŐMUNKATÁRS PÖRKSÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, OKTÓBER 23.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt egész évre 24 korona, félévre 12 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 16 korona, félévre 8 * A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) egész évre 10 korona, félévre 5 * Külföldi előfizetésekre a postaiak meghatározott viteldj le csatolandó.

A SZÁSZORSZÁGI TRÓNVALTOZÁS.
NÁLUNK is őszinte részvételt keltett György szász király halálának híre, mert általános ismeretes, hogy az elhunyt uralkodó ősz királyunk benső barátainak egyike volt. Különben is György király hosszú élete s rövid uralkodása alatt mindig mint kiválóan művelt, a tudomány iránt komolyan érdeklődő, katonai babérokkal ékesített férfiú általános rokonszenvét és tisztelőt élvezte népének.
György király épen hetven éves volt, mikor 1902 június 19-ikén trónra lépett. 1832-ben született. Atyja, János király, a maga idejében nemcsak jeles uralkodó volt, hanem az irodalom s a tudomány terén is nagy arányú munkásságával mély nyomokat hagyott maga után. Dante-fordítása, melyet Philaletes név alatt adott ki, mint kora egyik legkitűnőbb Dante-kutatóját tette ismertté, eredeti költeményei pedig egykor nagyon kedvelt olvasmányai voltak a német közönségnek. A tudós király természetesen fiait s köztük a korra második Györgyöt is igen gondosan taníttatta s komoly tudományos műveltségben részesítette. György herceg a bonni egyetemre járt s tanultársára volt Frigyes porosz hercegnek, a későbbi német császárnak, II. Vilmos császár atyjának. Ezután egész erejével a katonai szolgálatra adta magát, nagy kedvvel foglalkozott a csapatok kiképzésével, melyeket aztán 1866-ban és 1870-ben sikerrel vezetett a harctéren is.

A porosz-osztrák háborúban a szászokat a hagyományos barátság a Habsburgok táborába vezette. György herceg ekkor a Clam-Gallas hadtestébe volt beosztva s az Iser fensikjén foglalt állást. A vezérlet hibái s egyéb körülmények e hadjáratban a 60,000 emberből álló szász sereget végzetes sorsra juttatták, de e csapatok Gitschin mellett Albert és György hercegek ügyes vezetése alatt kitűntek bátorságukkal és szívósságukkal. György herceg e háború után mint altábornagy és hadosztály-parancsnok nagy szakértelemmel vitte keresztül a szászországi hadsereg újjászervezését az általános hadkötelesség alapján.
Az 1870-ik évi porosz-francia háborúban György herceg először a 23. hadosztály pa-

GYÖRGY, AZ ELHUNYT SZÁSZ KIRÁLY. III. FRIGYES ÁGOST, AZ ÚJ SZÁSZ KIRÁLY.

Testesség, Kövértestűség.
Hogy nyúlánkká legyünk a nélkül, hogy az egészségünknek ártson, használjuk a **Philes Apollo-t**, mely tengeri növények alapján van előállítva és párisi orvosok által jóváhagyva.
E könnyen betartható gyógyszerkezelés elhajtja a túlságos embonpoint csaltatlanul és biztosítja rövid idő alatt a kövértestűség gyógyulását mind a két nemnél.
Ez a tika minden elegáns hölgynek, ki nyúlánk és fiatalos alakját meg akarja őrizni. Egy üvegese ára utasítással együtt K 6.45 bérmentve, utánvételt K 6.75.
J. Ratié, Pharmicien, 5, Passage Verdeau, Paris (9e).
Raktár Berlinben: B. Hadra, gyógyszerész, Spandauerstrasse 77.
Ausztria-Magyarországban: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12.

UGORKATEJ
Az egyedül létező valódi angol SZÉPÍTŐSZER, mely már 2-3-szori bekenés után biztosan hat és a bőrnek nem árt, a Balassa-féle valódi angol Elővált minden arczfeszítélságot, kiütést, pattanást, szepőt, májfoltot, bőrakát (mitesszer) stb. és az arcznak friss üdöséget, fiataloságot kölcsönöz. 1 üveg 2 K. Ehhez ugorkaszappan 1 kor., póndre 1.20 kor. főszeleki-dési hely: **Balassa Kornél** gyógyszerész, Budapest, Erzsébet-utca 15.
Kapható minden gyógyszerárában. — Főraktár Budapestben: Török József gyógyszerész, Király-utca 12. és Andrásy-út 26. Dr. Egger Leó «Nádor»-gyógyszára, Váci-körút 17. Zoltán Béla gyógyszerárában, V. Szabadság-tér, továbbá a következő drogeriákban: Detsinyi Frigyes, V. ker., Marokkó-utca 2. Fodor Márton, VIII. ker., Király-utca 42. Lux Mihály, IV. ker., Múzeum-körút 7. Szaruda Nándor, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 7. Molnár és Mészér, IV. ker., Korona-Herceg-utca 11.

Császárfürdő BUDAPESTEN téli és nyári gyógyhely. Előragru. E kénesvízű gyógyfürdő pártlan, gőzfürdővel és legmodernebb iszapfürdővel, pompás ásványvíz uszodákkal, hő- és kádfürdővel. Prospektus ingyen bérmentve.

Hazai gyártmány! KLEINOSCHEG SEC

UJDONSÁG! ELSŐ MINŐSÉGŰ PEZSGÓ.

KLEINOSCHEG TESTIVÉREK csász. és kir. udvari szállított pezsgő pinczéi BUDAFOK. 10301

Tokaji China Vasbor.
E nagyon kellemes ízű ital kiváló sajátosságát az orsz. egészségügyi tanács is méltán, a sikkalára a belügyminiszterium engedélyvel látta el. Kis üveg K 3.20, nagy üveg K 6.
Főraktár: **KORONA-GYÓGYSZERTÁR** Balizsot, Kálvin-tér. 10644

MATTONI-FÉLE GIESSHUBLER SZÁVANYÓ-KŰT

MARGIT-CREME, mely vegytiszt, sem higányt, sem ólmot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világhírű arckrémés pár nap alatt elvált szepőt, májfoltot, pattanást, bőrakát (mitesszer) és minden más bőrbajt. Kisimítja a ráncokat, redőket, himlilyeket és az arcz hóhérsé, simává és üdűvé varázsolja. Ara nagy üveg 2 kor., kis üveg 1 kor.
Margit hólygyer 1 kor. 20 fill., Margit szappan 70 fill., Margit fogpép (Zahn-pasta) 1 kor., Margit arcvíz 1 korona.
Hamisítványok bíróság üdöztetnek.
Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **Földes Kelemen gyógyszerész, Arad.** Budapesti főraktár: Török József gyógyszerész, Király-utca 12. és Andrásy-út 26. Kapható minden gyógyszerárában.

MELANOGENE fekete és barna színben.
Ezen kitűnő és ártalmatlan készítmény kinyúl a haját, szakált, bajuszt pár perc alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szín állandó és a természetes szintől meg nem különböztethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem p. sakt. Ara 2 kor. 80 fillér. 10159

ÉLŐVIRÁGOK csokrok, koszorúk kaphatók **PÁSZTORY M.** élővirágkereskedésében Budapest, VIII., Nemzetisízház. Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. 10613

ZSIGMONDI KÁROLY kocsigyártó, Budapest, IX., Imre-utca 3, a központi vásároknak mögött. Árjegyzék ingyen és bérmentve küld. Múzeum-körúti raktárát beszüntette. Használja kocsikat becsereél, javításokat elfogad. 10283

Mindenütt, minden gyógyszerárban kapható. A házban és az uton nélkülözhetetlen szernek van elismerve

Thierry A. gyógyszerész balszama.
Legjobb hatású rossz emésztést és a vele együtt fellépő betegségeknél, mint felbőgös, gyomorégés, székrekedés, sav képződés, teltségérzet, gyomorgöres, étvágytalanság, katarhus, gyuladás, gyengeségi állapot, felfuadás stb., stb. Működik mint göres- és fájdalomcsillapító, köhögést szüntető, nyálkaoldó és tisztító szer.
Postán legkevesebb széküldés 12 kis vagy 6 nagy üveg 5 K költségmentesen, 60 kis vagy 30 nagy üveg 15 K költségmentesen netto.
Kicsinybeni eladásnál a raktárakban 1 kis üveg ára 30 fillér, 1 ketős üveg 60 fillér.
Ügyeljünk az egyedüli üdvényileg bejegyzett áld apszera védjegyre: «Ich dien». Egyedül ez valódi.
Ezen védjegy utánzása, valamint más üdvényileg nem engedélyezett, így forgalomba nem hozható balszam-gyártmányok viszonteladása törvényileg tilva van. 10647

Thierry A. Centifolia-kenőese
fájdalomcsillapító, puhító, oldó, hűző, gyógyító stb. Legkevesebb postai széküldés 2 üveg 3 K 60 fillér. Kicsinybeni eladásnál a raktárakban 1 K 20 fillér tégelyenként. Főraktár Budapestben: Török J., dr. Egger L. I. gyógyszerárában; Lugoson Vértes. Közvetlen rendelések czimzendők: «Schutzengel Apotheke» des A. Thierry in Pragrad-ban, Rohitsch-Sauerbrunn.
Az összegyűjtött előzetes beküldése esetén a szállítást egy nappal előbb történik, mint utánvétellel és az utánvételi pótdíj is megtakarítható, így ajánlatosabb az összegyűjtött előzetesen utalványozni és a megrendelést a szelvényen eszközölni és a pontos czímet megadni.

ranésnoka volt, mikor azonban bátyja, Albert, megkapta a Maas-menti hadsereg parancsnokságát, ő a tizenkettedik (szász) hadtest vezére lett s e hadtest vezetését megtartotta egész 1900-ig. Bátyja trónraléptéig. A háborúban nagyon kitüntette magát s Szedánál és St.-Privatnál mint ez óriási harcokban kivívott diadal egyik főrésze küzdött. A háború további folyamán is hasonló sikerrel tett tanúságot katonai és hadvezéri erényeiről s Vilmos császár Páris ostromakor a legnagyobb érdemjellel, a «pour le mérite»-renddel tüntette ki.

Bátyja trónralépte után ő lett az egész szász sereg parancsnoka s a csapatok kiképzésében oly eredményeket ért el, hogy II. Vilmos császár egy kéziratában mondhatni a lelkesedés hangján fejezte ki elismerését. A közvéleményt pedig azzal nyerte meg, hogy szigorú hangú rendeletet adott ki a katonáknak feljebbvalók által való bántalmazása ellen. De még trónörökös korában is tevékenysége nem szorítkozott csak a katonai dolgokra; állandó részt vett az államtanács s a szász felsőház ülésein, szakszerű és alapos jelentéseket készített pénzügyi kérdésekről s alkotmányjogi, valamint házszabály-kérdéseknél a legtekintélyesebb szakértők egyike volt. Mint a drezdai művészeti akadémia kurátora nagy buzgalommal munkálkodott a képzőművészet érdekében s a tudományos mozgalmak, különösen a történet és a régiség iránt is melegen érdeklődött.

Nejének, Mária Anna portugali hercegnőnek 1884 februárjában történt elhunytá után hat gyermekkel özvegyen maradt. Gyermekait szigorúan vallásos szellemben nevelte; sokszor vakbuzgóssággal is vádolták, a mi a protestáns Szászországban a katolikus uralkodóval szemben aggodalmakat keltett, de ez aggodalom alaposabb György király semmivel sem bizonyította, sőt számos alkalommal tanúsította törvénytiszteletét s a vallási béke megővésére való törekvését.

György király élete utolsó éveit nagyon megsomorította legidősebb fiának s utódjának, a trónörökösnek családi szerencsétlensége, minek folytán elvált nejétől, Lujza hercegnőtől. Ebben az ügyben a közvélemény s népe egy részének ellenére is György király a legszigorúbb álláspontot foglalta el s elzárkózott minden oly kísérletől, melylyel rá akarták bírni, hogy bocsásson meg a megtévedt hercegnőnek. S ez álláspontja mellett megmaradt mindhaláláig.

Trónját fia, *Frigyes Ágost* örökölte, a kit sokan ismernek hazánkban is a most mult nyáron Tátrafüreden töltött több heti nyaralása óta. 1865-ben született, tehát most negyvenedik évében jár. Mint atyja, ő is főleg katonává képezte ki magát, de a tudományos tanulmányokat, melyeket a strassburgi és a lipcei egyetemeken fejezett be, szintén nem hanyagolta el. A hadseregbe még tanulmányai befejezése előtt lépett be; előbb a gyalogságnál szolgált, a hol kapitányi rangig vitte, később a tüzérségébe, majd a lovasságnál. Így kellő képzettséget szerzett minden fegyvernemben. Mikor 1886-ban a lovassághoz került, erős táplálékot nyert szenvedélyes szeretete a lovas-sport iránt. Kitűnő lovas, a farkavadászatok lelkes barátja; még a legfáradtságosabb hadgyakorlatok után is szívesen lóra ül újra, ha jó vadászatra volt kilátás. Szendvélyének egyszer meg is adta az árát, midőn két évvel ezelőtt apósánál, a toskánai nagyhercegnél lévén vadászaton, leesett a lóról s eltörte a combját. Tíz napig egy vadász-kunyhóban kellett feküdnie, a míg Salzburchba s onnan Drezdába szállították.

Ifjú kora óta több nagy utazást tett külföldön. 1886-ban tette első látogatását Bécsben

s ekkor járt először Magyarországon; ugyanakkor Szerbiában is megfordult, mint Milán király vendége. Későbbi utazásaiban bejárta egész Európát.

1891-ben vette nőül *Mária Lujza* hercegnőt, IV. Ferdinánd toskánai nagyherceg leányát. E házasságból hat gyermek származott: a legidősebb, a most már trónörökös lett *György* herceg 1893 január 15-ikén született; *Frigyes Keresztély* herceg 1903 december 31-ikén; *Ernö Henrik* herceg 1896 december 9-ikén; *Margit* hercegnő 1900 január 21-én; *Mária Alice* hercegnő 1901 szeptember 27-én és *Anna Monika* hercegnő 1903 május 4-ikén született. E gyermekek, a legifjabbik kis leány kivételével, láthatók lapunk ez évi 36-ik számában, az új szász király tátrafüredi nyaralásáról közölt képeinken. A legifjabb hercegnő képét, ki tudvalevőleg már anyjának férjétől való elválása után született, mai számunkban anyjával együtt közöljük.

A házasság tudvalevőleg nem volt boldog; élénk emlékezetben van még az az eset, a mikor Lujza hercegnő elhagyta férjét. Azóta többször került föl hir arra nézve, hogy a házasság kibékülne; a míg azonban az öreg György király élt, erről szó se lehetett. A bíróság 1903-ban jogérvényesen kimondotta a válást s azok a kísérletek, melyek többfelől igyekeztek a házasságot újból összehozni, nem vezettek eredményre.

A RÉGI SEB.

Az én jó Imre bátyám
Maholnap nyolczvan éves.
Féllába rég a sirba,
De mostanába mintha
Megifjút volna: vig, beszédes!

Az újságokra eddig
Keveset hederített,
De mostanába falja . . .
Étele és italja
Az édes háborúi hírek.

S a hogy verik a muszkát
Odaát Ázsiába:
Úgy lombosul a kedve . . .
— Mintha balzsam csapne
Valami régi bánatára! —

S ha egy rendkívüli,
Nagy muszka vereségre
Bukkan a hírlapokban:
Feltűnjön — «lám-e mondtam! . . .
— Ugy-e, hogy van Isten az égbe!»

Szabolcska Mihály.

HAZA SZÁLLOK.

Képzletben messze, messze,
Haza szállok minden este.
S ráborulok haza érve,
Édes anyám kelébre.

Hogy elmondjam, hogy elmondja,
A mi szívem, — szívét nyomja.
Fényes könny gyűl a szemünkbe
S nem jut semmi az eszünkbe . . .

Én csak nézem, ő csak néz rám,
S beszélgetünk szóltan, némán . . .
Egymás búját meg se kérdjük,
Mégis tudjuk, mégis értjük.

Miklósné M. Nagy Ida.

FECSKE, GÓLYA, DARU MADÁR.

Fecske, gólya, daru madár!
Szegény szívem régóta vár.
Visszajött-e tivatelek,
Mit az őszön elvittetek?

Hej, ti vissza nem hozátok,
Ti csak jöttök s tova szálltok.
Fecske, gólya, daru madár,
Szegény szívem hiába vár!

Miklósné M. Nagy Ida.

A FEKETE FOGAT.

(A mi külön mesénk.) (Vége.)

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Egy nyers kövekből készült nehéz vasajtóval ellátott épület állt az udvaron, eltakarva százados kőrifa lombja által; valaha magtár volt, mikor még zsidó nem volt (a kinek most előre adják el gabonájukat a Rédekyek). Ez idő szerint börtönnek használják, sőt ezúttal a siralomházat fogja pótolni. Ide kísérte a két dárdás Kobolnyikot, a kit végkép elhagyott a bátorsága, összeroskadtt, elájult menés közben, úgy hogy a földről kellett fölszedni s úgy szől-ván ölben vinni a sötét kamrába, a hol emberségesen megkérdezték, nem akar-e papot? A fejét rázta, hogy nem akar. Hát egy kis dohányt vagy mit? Azt se akart, hanem a helyett elkezdett hangosan sírni, mint egy kis gyerek. Pedig milyen jó kedélye volt a szegény öregnek, mikor a veszély még kicsi volt.

Ép ellenkezőleg történt a leánynyal; az addig nyafogott, míg nem hitt a bajban, most a halálos veszedelemmel szemben egyszerre olyan bátor lett, mint egy párducz-kölyök. Valóságosan széllökte az ajtónál álló nemzetőrökét.

— Eresszenek be ahhoz a vérszopóhoz, hadd nézzek a szeme közé!

Berontott a szobába és feltette mind a két kezét csipőjére, a hogy otthon Kékkön látta a kardos asszonyokat.

Hanem a kinek ezzel imponálni akart volna, az behunyva tartotta a szemét, csendesen elszunyókált a zsöllejében. Csibukja le volt támasztva a karszékhez és még füstölgött. Ez az ember el tudott aludni egy kimondott halálitelet után!

A ruha-suhogásra fölnyit az egyik szemének a pupilla nélküli tokja s egy vérrrel befutott, de a mellett mosolygó kék szem bámult a leányzóra.

— Ki vagy? Mit akarsz fiacskám? — kérde félfalomsan és a másik szemét is kinyitotta.

Borka egy dühös szörnyeteket képzelt s egy nyájas öreg urat talált.

— Én vagyok a Kobolnyik leánya és azt kérdeszem a tekintetes úrtól, miféle ítélet az, a mit az apám fejére mondott?

— Ah úgy? — szólott konfuzusan s megrázta lomha testét, míg kurta, kövér karjával a csibukja után nyúlt. — Föl fogjuk akasztani az öregot.

Minden indulat nélkül felelte ezt, mintha csak valami közönséges napi teendőről volna szó.

— Hát van a tekintetes úrnak lelke, illet tenni? — kérde a leány érzékeny hangon.

Rédeky uram megtörülgette kettős tokáját s minden harag nélkül felelte:

— Az ember nem a lelkevel dolgozik, hanem az eszével.

— Ítélete égbekiáltó, — kiáltá a leány, a karjait fölemelve.

— Megengedem, de hasznos.

— De az Istenre kell gondolni.

— Az a papok dolga, én az országot szolgálom.

A leány mondani akart valamit, szép piros ajkai rágatózni kezdtek, addig-addig igazgatta őket, hogy egyszer csak elborították arcát a könnyek, a térde megcsuklott s oda vetette magát a pufók úr elé.

— Kegyelem, kegyelem, — nyöszörögte kezeit összetéve.

— Ugyan ne izélj, ne okoskodj. — feddette a szolgabíró szeliden, mert vannak jó, melegszívű emberek, a kik ridegeknek látszanak, és viszont nyájas gonoszok, a kikben az ördög lakik.

— Legyen irtalmas, tekintetes uram, tegye meg, tegye meg, — s utána csuszott térdein a folyton hátráló szolgabírónak.

— Eredj már, ne alkalmatlanokodj, ha mondom. Hiába emlegetsz itt nekem poklot, én a pokoltól nem félek, hiába emlegetsz Istent, én a mennyországba nem vágyom, ha a mi országnak elvesz. Hiába riszálod magadat a hajlékony csipőden, nekem már a csók se édes. Nincs kegyelem.

A gyanúsításra, hogy ő ilyen vagy amolyan czélből riszálná magát, felszökött a leány, mintha kigyó marta volna meg s asszonyosan a körmeivel akart neki esni a hatalmas úrnak, hogy a szemeit ássa ki, de szerencsére meglátta magát a szemközti tükörből, hogy milyen nevetséges így a baba arcával és a villámló szemeivel, egyszerre hátrahőköl s némileg lecsendesedve, de mégis izgatott, pihéző hangon mondá:

— Akkor hát appellálok az ítéletet!

— No az az egy lehet, ahhoz jogod van, azt bizony magam se ellenzem.

Az emberséges hangra megjuhászodott a leány és leküzdte a förtelmet és irtózatot, a mit Rédeky iránt érzett.

— Kinél lehet föllegezni?

— A kormánybiztosnál fiacskám. Lakik Szécsényben. Nekem csak az a parancsol.

— Jó ember?

— Puha mint a vaj, olyan jó ember, szíveskedem, hogy akár kenyerre lehetne kenni.

— És ha kegyelmet ad?

— Akkor természetesen semmi bántódása nem lesz Kobolnyiknak.

— No, ezt is köszönöm — rebegte a leány megkönnyebbülten, — akkor én indulok is.

Rédeky uram még a szokottnál is nyájasabban mosolygott:

— És milyen alkalmatosságon akarsz elmenni?

Volt valami kaján a tekintetében, mikor ezt kérdezte, a leány megborzongott.

— Kocsit fogadok magamnak.

— Bohóság, bohóság, minek csinálnál költséget? Azt gondoltam, hogy repülni tudsz. Efféle galambtól kitelik. De a koci nem ér semmit, mert látod, Szécsény ide a legjobban futó lovakon legalább két óra, visszafelé másik két óra, hát az összesen négy óra. No már most föltéve, hogy otthon találod a grótot és mindjárt végzel vele, akkor se érthetsz holzza hamarabb, mint este kilenc órákor, holott az akasztás már nyolcz órára van kitűzve.

Kobolnyik Borbála elhalványodott, olyan lett, mint a fal, a szemei megívésedtek s egész testét lázas reszketegség fogta el.

— Oh, Istenem, Istenem, de csak megvár a tekintetes úr, míg visszajövök?

— Ne kívánj tőlem ilyeneket, édes fiam. Mert a mit én egyszer kimondok, azt én soha vissza nem szippantom. A világ kizomdulhat a sarkából, de Rédeky Mihályt ki nem mozdíthatja abból semmi, a mit egyszer elhatározott.

— Hát akkor verje meg az Isten, veretlen ne hagyja, — kiáltá a leány a kezeit útkra kiterjesztve, miközben fájdalmas sikoltással, alélitan esett össze.

A szolgabíró csemetett a hajdúnak: András berontott nagy csörtetéssel.

— Mit tetszik parancsolni?

— Vidd ki ezt a leányt, — mondá a szolgabíró nyugodtan (baromi idegei lehettek) — és hozz be helyette egy megtömtött csibukot.

András felkapta Borkát, mint egy pelyhet, s gyöngéden kivitte az ambitusra, a friss levegőn meglöcsölte egy kis vízzel, hamar eszméletre tért.

Az öreg hajdúnak jó szíve volt, megszánta, kikérdezte, mi történt, s maga is fölháborodott ura kegyetlenségén, ki nem akarta elhalsztani addig a kivégzést, míg a leány megföllebbezhetné az ítéletet.

— No, semmi az, — mondá és valami sajtáságos jószág sugárzott ránczos arcáról. — én tudok rajtat segíteni.

— Már mint kend? — kérde a leány kétkedő hangon.

— Hajolj ide közelebb, a falak se hallják, a levegő se tudja, megsegítek neked.

Mondott valamit a leánynak, mire az megindult az udvaron, ki a kapun. Olyan gyenge volt, mint a lábadozó beteg, ment, ment a nagy gomolygó ködben, melyben egy ölnyre nem lehetett semmit kivenni. A szolgabíró kutyaí ugatni kezdtek. András hajdu nem győzte őket csitítani: Csiba te, ne ugass, hogy az ördög bújjék a légycékodba . . . Csak menj, menj bátran fiam, nem haragnak azok, csak a szájuk jár.

Ment, ment a leány a nagy kert mellett a gyalogúton, bizonytalanul, mintha nem tudná hová és merre menjen, tántorogva, imbolygva, mintha nem volna jártányi ereje, alakját elnyelte a pépszerű piszkos fehér színű páratenger, melyből fantasztikus alakzatokat hasogathatott ki a fantázia. Fönn az égbolton szakgott felhők úsztak, mintha juhnyájak legelészének s egy óriás juhász lépegetne subában utánuk. Egy-egy szélrohám szaladt el rövid időközökben a fák közt, megpogtatta őket, aztán elosont és csak mikor valahol messze szaladt, süvített egyet, mintha hirdeténe: «Lesz kit lógáznai ma estére»; utána csend lett, mélységes, ünnepélyes; a leány pedig még egyre tétován lépegetett, látták, a mint befordult a kovácsműhely felé, Korpássyné még megjegyezte Kiss Ferkónak, a ki lovat patkolgatott a műhelyben: «Nézd micsoda filigrán, finom teremtés, mintha kisértet lenne». Aztán Verőczy Pál találkozott vele a temetőnél, a nagy ködben majdnem beleütdött. «Hopp, violám, — szólott hozzá, — majd agyon tapostalak.» Azt mondja, olyan volt, mint egy félnék őzike. Azontúl többé senki se látta. Hir nincsen róla, csak mese. Hogy mi történt aztán, senki se tudja. Azaz hogy mindenki tudja, mert hiszen csak egy történhetett, hát azt el kell fogadni, a mint van és nem szabad felette okoskodni.

A mint betért a Kupolyiék pajtájánál az alsó sorra, a hol András hajdu lakott, mintha valami kísérteties ostorcserdítést hallana, mely szinte végig nyilallott a háterinczén.

Ijedten nézett körül s jaj Istenem, ott állott előtte a fekete fogat. A három kapálózó, fejét kényesen hordozó fekete paripa, elől egy. hátul kettő. Patkó nem lehetett a lábukon, mert annyi zajt se okozott a háromkereki fekete szekérke, mint mikor egy falevel leesik.

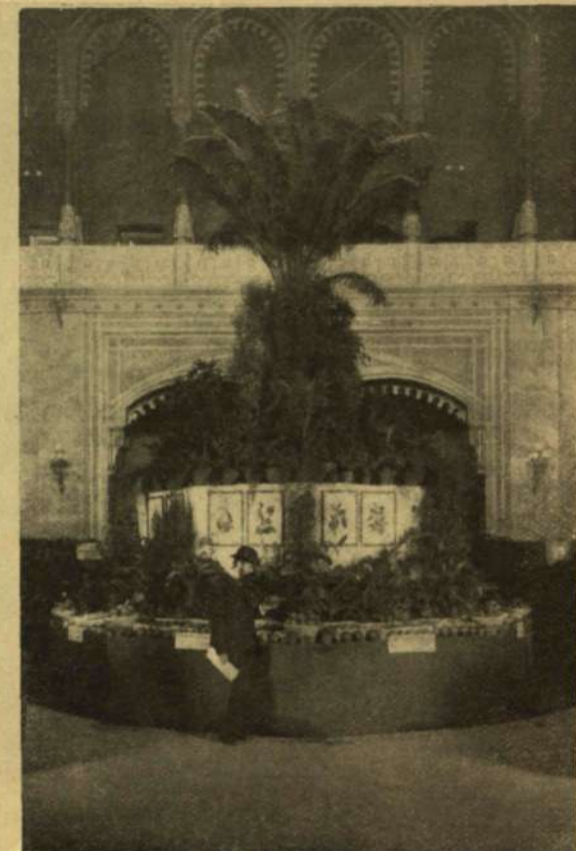
Borka gyorsan keresztet vetett magára, de épen olyan hirtelen állott meg a rémes koci is, a fejetlen kocsis jobb kezében vitt feje megszólalt.

— Hová mégysz Kobolnyik Borbála?

— Nem tudom, nem tudom, — hebegte a remegő leány, öntudatlan. — Csak úgy a világra megyek.

— Szeretnél úgy e Szécsénybe eljutni és Szécsényből hazajutni egy óra alatt?

— Bizony szeretnék.

A budapesti m. kir. kertészeti tanintézet kiállítása.

A BUDAPESTEN RENDEZETT ORSZÁGOS GYÜMÖLCS-KIÁLLÍTÁSBÓL.

— No, hát ülj fel Kobolnyik Borka. Én elviszlek.

— Igazán elvinne?

— Érted vagyok küldve Kobolnyik Borbála, ülj fel.

Csak épen megmozdította a kis formás lábait, már fent ült a puha ülésen, mintha maga a fekete koci hajlott volna le érte.

És most aztán megint egyet csendesített az ostarával, a három paripa megindult, tipi-tapi, tipi-tapi, valami piciny zugás volt, mintha három fekete légy röpködné, a leányka folyton imádkozott, elmozgott három Miatyánkot, mikor a harmadikat is bevégezte, topp, megállott a fekete koci Szécsényben a kormánybiztos háza előtt.

— No hát eredj be Kobolnyik Borka, végezd el a dolgot, megvárak.

Vagy egy negyed óráig volt odabent a leány aztán visszajött, de már szines volt az orcája, mint a felső rózsáé.

— Jót végeztél, Kobolnyik Borka?

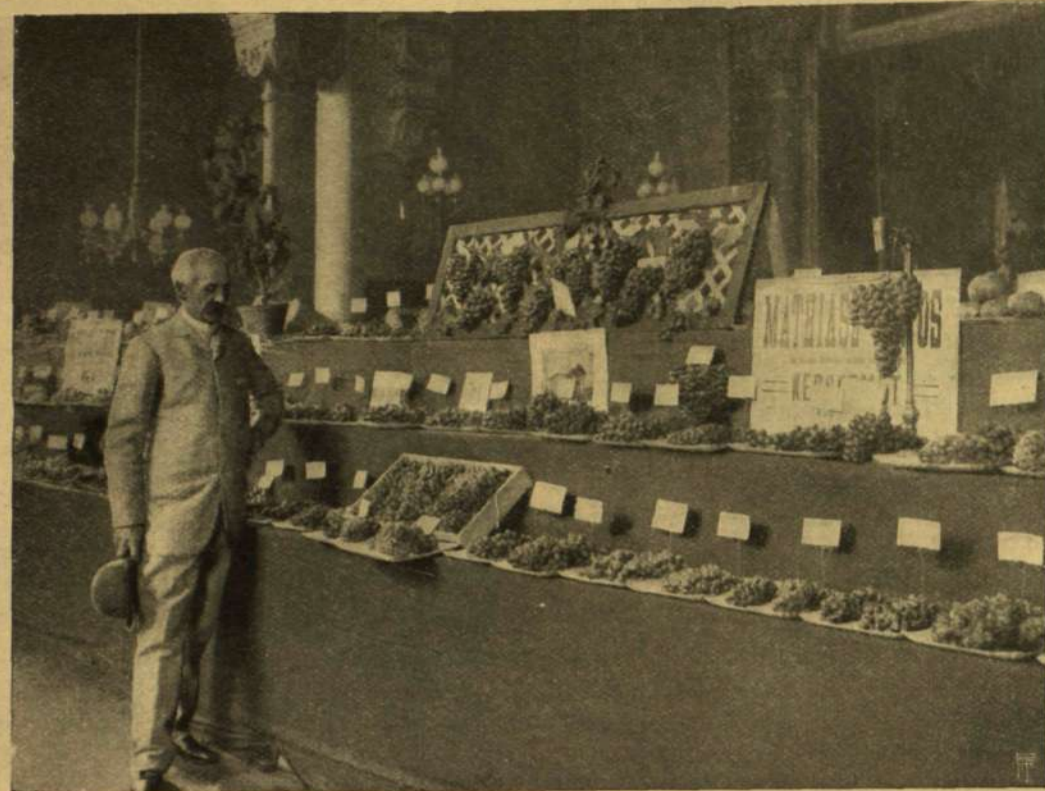
A leány mondani akarta, hogy «Áldja meg az Isten, a miért idehozott» de csak mégis elharapta, hátha nem jó volna Isten említeni a fekete kocsinak, mert ki tudja, hogy van, mint van, azért aztán csak inkább némán intett a fejével, hogy jól végezett és megint felült a kocsira.

Megindult újólag a koci, tipi-tapi, tipi-tapi, alig okozva némi neszt. Elimádkozott három hiszekegyet, mire a harmadiknak a végére jutott, otthon volt a fekete koci s egyenesen behajtott a Rédeky szolgabíró udvarára. Épen estére harangoztak a veres fedelű toronyban. Hátral pedig az udvaron ácsok az akasztófa felállításán dolgoztak.

Borka leugrott a szekérről és egyenesen a kancelláriának tartott. András hajdu beeresztette, miközben jelentősen hunyorgatott a szemével. Benyitott tehát egyszertlen és ott találta a szolgabírót az esküdtjeivel, a pap is ott várakozott egy feszülettel.

— No, megint itt vagy? — vágott eléje a szolgabíró. — Mit akarsz megint? A mit mondtam, megmondtam.

A leány nem felelt semmit, csak kezdte a

MATHIASZ JÁNOS KECSKEMÉTI SZŐLŐTELEPÉNEK KIÁLLÍTÁSA.

pruszliját a mellén kigombolni (a fránya esküdtek szeme tüzes karikát hányt). Egy kapocs pattant, másik kapocs is utána, valami ígész látvány volt, jaj, csak még a harmadikat is kioldaná, de biz az most benyult a kezével, valami suhogott ott bent, egyszerre kihuzott egy papírost és átnyújtotta Rédekynek.

Az bele pillantott, megtörölgette a pápaszemét, elolvasta, ajkába harapott, hogy nem álmodik-e?

— Kegyelmi levél a kormánybiztostól, Kobolnyiknak, — dadogta. — Hát, hogy lehet az? (Szitakötő szemei csodálkozva meredtek a leányra.) Megfoghatatlan. Hol vetted ezt, te leány?

— A hol kaptam, ott vettem, — felelte a leány felülkerekedve.

— Szécsényben lettél volna? Igen, itt az áll, hogy «kelt Szécsényben.»

— Hát ott voltam.

— De hisz az lehetetlen!

— De ha mégis ott voltam, — felelt a leány nagy bátran.

A szolgabíró köhögési roham lepte meg, arcizmai kidagadtak, halántékai lüktettek,

A NAGYBAN TERMELENDŐ ALMA- ÉS KÖRTE-FAJTÁK GYŰJTEMÉNYE.

MŰVESZÉK.

A BUDAPESTEN RENDEZETT ORSZÁGOS GYÜMÖLCS-KIÁLLÍTÁSBÓL.

aztán eltűnődve az összes eshetőségeken, egy hirtelen babonától megkapatva, felkiáltott:

— Te a kísérteties fogaton mentél és jöttél, másképp ez nem lehetett.

Önkénytelenül az ablakhoz lépett. Odahúzta valami akaratánál erősebb ösztön. Arca a rémület ónos színét vette fel, a hogy kitekin-tett. Ah, borzalom, künn állt a fekete fogat a három szürokszinű lóval, a fejletlen kocsi-szal.

— Ott van, — ordítá, jobb kezével oda mutatva és aztán némán, holtan zuhant kővér, nehéz teste a földre — szélhűdés érte.

A jelenlevők ijedten szaladtak az ablakhoz, — hát csakugyan ott állt a kísérteties kocsi, de már négy fekete ló volt eléje fogva, a negyedikre, a frissre épen most tette rá a kantárt a fejletlen kocsi-szal.

*

... És azóta is gyakran megmutatkozik a kísérteties kocsi a mi falunkban, egyik-másik látja, de azóta már négy ló röpi, — mivel-hogy Rédeky uram lelke a negyedik, az ostor-hegyes.

lett volna, teszem fel kalandon valamely menyecskenél, ámbátor ha úgy vesszük, hogy egy vagy más, hát inkább nem is szóltam.

A HABSBERGOK ÉS A SZÁSZ KIRÁLYI HÁZ.

Európa mai uralkodócsaládai között egy sem áll oly közel az elhunyt szász király családjához, mint a Habsburg-ház és annak feje, I. Ferencz József. Az aránylag új keletű szász királyság nemzetközi rangja és állása annak a politikájának köszönheti létét, mely a bécsi udvarral való családi összeköttetések révén emelte dinasztíája nimbuszát, tekintélyét és befolyását. Még nincs százötven éve, hogy a szász választófejedelem czíme, a lengyel királyi czimnek volt egyszerű kiegészítő része, s dinasztíája az orosz politika hatalmi terjeszkedése következtében kiszorítatva Lengyelországból, egyedül a Habsburg-politika támogatásával emelhetett királyság rangjára öröklött tartományát.

De a személyi kapcsolatokon kívül erős politikai kapocs is fűzte a Habsburgok monarchiáját Szászország trónjához: a népei által történeti alaként elfogadott pragmatika szankezió ama rendelkezése, mely — habár csak elméleti jelen-

MŰVESZÉK A GYÁSZMENETBEN, A KOPORSÓ MELLETT.

(Eöli Strobl Alajos, Berczúr Gyula, Nadler Róbert, Stetka Gyula, mögöttük Vágó Pál)

A TEMETÉSI MENET ELINDULÁSA A MŰCSARNOKBÓL.

lési eszközei közt, úgy mondják, nem ritkán szerepelt a virgács is. De az eredmény méltó is volt a fáradozásokhoz. A fiatal szász hercegnők ebben az időben a legműveltebb, legjobban nevelt fejedelmi sarjak hirében állottak s ennek köszönhetőek, hogy egyikök bajor választófejedelemmé lett, míg a másikra, Mária Jozefára nem kisebb hatalmasság, mint maga XV. Lajos francia király vetette szemét, a ki az összes európai királyi parthiek közt őt tartotta a legméltóbbnak arra, hogy fia és örököse nevére tegye. Az esküvő nagy ünnepélyességek közt ment végbe 1747-ben Drezdában s ez alkalommal a szász választó és lengyel király százezer német tallér hozományt s ugyanoly összeget érő ékszereket adott leányával.

Ismerjük a történelemből annak a katonai operációnak vérlázító epizódjait, melyet Nagy Frigyes sima diplomáciai nyelve «transitus innoxius»-nak — ártatlan átvonulásnak nevezett a hetéves háborúban, de a melynek vége mégis a szász választónak kiűzése volt Drezdából s a visszamaradt fejedelemmé és leányainak védtelen kiszolgáltatása Nagy Frigyes katonai kiméletlenségének. Hiába hitette Nagy Frigyes a választófejedelmet, hogy hadműveleteinek éle nem ellene, hanem Ausztria ellen irányul s hogy a szászországi betöréssel csak a Csehországba vezető legrövidebb utat akarja

tóssággal — a Habsburg-ház leány-ágának halála esetén az I. Józseftől született Mária Jozefa leszármazóinak, tehát a szász család III. Ágost lengyel király és szász választótól származó ivadékainak biztosította a magyar trón öröklését is.

III. Ágost, a híres hadvezér, Szász Móricz fivére, kit kora legszebb férfianak tartottak, igazi eszményi férfiszépség volt, s ebben tökéletes ellentéte feleségének, I. József császár leányának s Mária Terézia unokahugának, Mária Jozefának, a kit viszont némelyek a század legrútabb asszonyának neveztek. S mindamelllett fennmaradt a köztudatban, hogy III. Ágost sohasem szegte meg házastársi hűségét. Egyetlen szenvedélye a vadászat volt, melyre a lépéseit árnyként követő királyné (akkor még csak lengyel királyné volt) már kora hajnalban nyitott hintóban mindig elkísérte, daczolva az időjárás viszontagságaival is, s a melyen III. Ágost egész délelőttököt szokott szótlanul eltölteni, csak néha szakítva meg a csendet, ha mindentelhető miniszteréhez, Brühl-hez fordulva megkérdezte: «Brühl, van-e pénzem?», mire a változatlan válasz az volt a sima udvaronc részéről: «Igen, felség!»

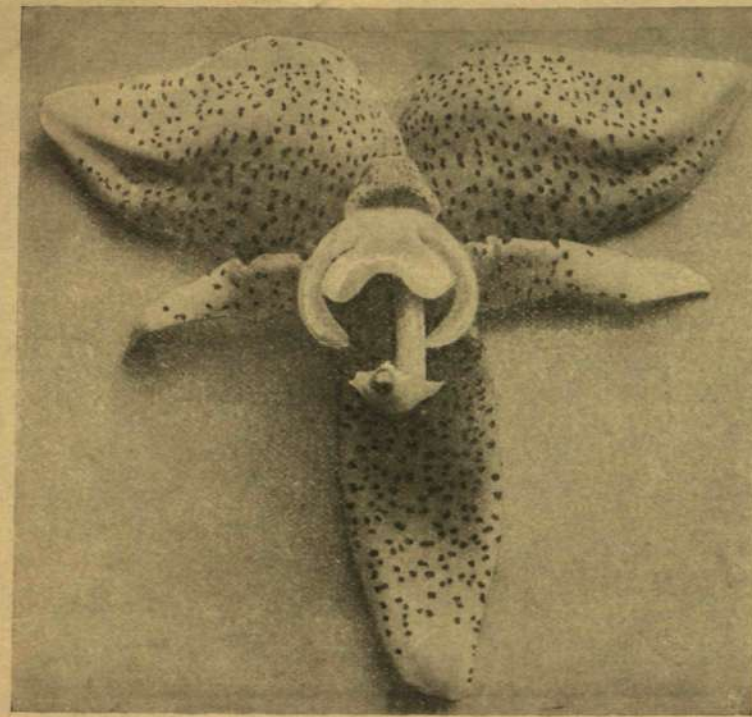
A szász ház közmondásos szaporasága ezúttal sem hazudtolta meg magát. Tizenegy gyermek származott e házasságból, kiknek felnevelése képzelhetőleg nem csekély gondot okozott a szász választófejedelemmé, a kinek neve-

KOSZORÚ-VIVŐK.

LOTZ KÁROLY TEMETÉSE. — Balogh Rezső pillanatnyi fényképe.

A STANHOPEA OCULATA EGY VIRÁGJA TERMÉSZETES NAGYSÁGBAN.

amerikai és ázsiai őserdők legjellemzőbb növény szépségei, melyekért az angol, francia, belga, orosz nagy urak ezeket meg ezeket fizetnek s otthon külön diszes üvegházakban ápolják. Ezen Orchideák egyik nálunk legismertebb faja a *Stanhopea*.

Gróf Károlyi Mihály egyetem-utcai palotája parkjában a Jindacek Ferenc udvari kertész művelése alatt lévő Orchideák ez évben rendkívül gazdag virágdíszít őröttek, a mit bizonyára a nyári tartós tropikus hőség idézett elő, mert noha e kábitó illatú, különös alakú és színpompájú virágok más évben is virítottak, de ilyen gazdagon még soha sem. Gróf Károlyi György a 60-as években hozatott Mexikóból több fajta Orchideát. Azok közül ma már csak a *Stanhopea* három variánsának maradékai élnek. Képünk a *Stanhopea oculata* egy virágzó példányát mutatja. A növényfészekből lefelé nyuló öt hajtáson 46 virágot olvastunk meg.

Ha valaki elhalad a gróf Károlyi park kerítési mellett, alig gyanítja, hogy odabenn Mexikó őserdejének meghonosult virágai is diszlenek.

EGYVELEG.

* A világ egyik legvéresebb csatáját 1812-ben Moszkvánál vívták, midőn 130 ezer francia katonával szembe harmincezer pusztult el, az oroszok pedig 140 ezerből hatvanezer embert veszítettek.

* Oroszországban jelenleg 66,780 görög óhitű templom van. A múlt (1903) évben 633 új templom épült. A szerzetesek számát 16,658-ra teszik, apácza pedig 36,146 van. Egyházi adó fejében a lakosság a múlt évben 140 millió koronát fizetett. A különféle rangú lelkészek száma 170 ezer. Ezek közt 2050 püspök és 58,156 diakonus van.

* Csak kevesen tudják, hogy Nagy Péter cártól kezdve valamennyi orosz uralkodója Neva folyó egyik szigetén épült kápolnában van eltemetve. A fehér márványból faragott, minden dísz nélküli koporsók teljesen egyformák s csak az illető császár neve van rájuk bevésve.

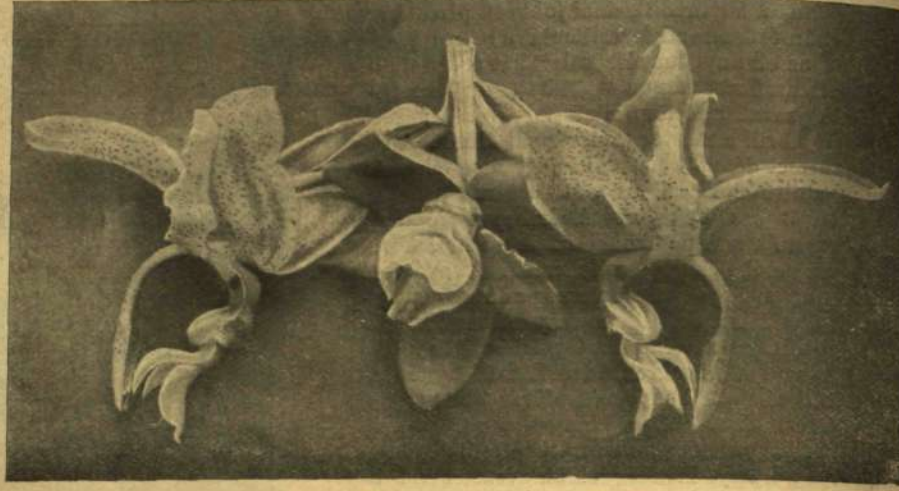
* A Vatikánban lévő műkincsek és drágaságok értékét 720 millió koronára becsülik.

* Franciaország valamennyi gyárában ezelőtt négy évvel naponta 12 óra hosszat dolgoztak, utóbb 11, majd másfél év múlva már csak 10¹/₂ óráig tartott a munka. Az idén április 1-től kezdve 10 órán át folyik a munka, de azért a napszám csak annyi, mint korábban a 12 órai munkáért.

* Ito marquis volt japán miniszterelnök anyanyelvén kívül a német, francia, angol és kínai nyelvet szóban s írásban tökéletesen bírja.

* A dél-oroszországi ortodox zsidó vallású nős katonára táborba vonulás előtt köteles feleségétől feltétlenül elválni, hogy azon esetre, ha a harctérről többé vissza nem jönne, a nő ismét akadálytalanul férjhez mehessen. A távollévő katonákat a kerületi rabbi tartja számban, ki aztán az özvegygélő lett nő férj haláláról értesítve, egyúttal a végleges válást is kimondja.

* Gazdag stóla. Maloney Márton amerikai milliomos Satoli bibornoknak, ki leányát megeskette, tiszteletdíj fejében 480 ezer koronát adott át.

KINYILT STANHOPEA VIRÁGOK.

Ennél nagyobb stólat valószínűleg még soha sem fizettek.

* Némely porosz iskolákban az átázott lábbelivel iskolába érkezett gyermekek száraz harisnyát és cipőt kapnak.

* Angliában a múlt évben sokkal több fiúgyermek született ugyan, mint leány, de miután a fiúk közül többen haltak meg, mint a leányok közül, a leányok száma ismét két ezerral nagyobb lett, mint a fiuké.

* Mély tenger. A Rio de la Plata folyam torkolata és a «Tristan d'Acunha» nevű brazil sziget közt a tenger mélysége nyolcz és háromnegyed angol mérföld.

* A berlini állatgyógyintézetben egyenként átlag tízezer kutyát gyógykezelnék. A gyógyítási és tartási költségek fejében naponta 20 fillért számítanak egy állatért.

* Kínában egyforma nevű egyének, — ha nem rokonok is, — egymással házasságra nem léphetnek.

* Franciaországban a halálra ítél gonosztevő soha sem tudja kivégeztetése napját. Ezt csakis 15 perccel előbb adják tudtára, mire aztán a nyaktiló alá kerül.

* Az amerikai Egyesült-Államok területe harminezésszer akkora, mint Anglia és Irland, Ausztrália pedig huszonhatszor nagyobb az anyállamnál.

* A dél-afrikai johannesburgi aranybányák területén egy négy kis szobából álló földszintes ház évi bérlete 14,000 koronára rug.

* Bolivia és Siam az egyedüli félig civilizált államok, melyeknek nincs adósságuk.

* Angliában minden 100 ezer emberre 150 orvos jut: Németországban 48, Svájcban 42, Oroszországban pedig csak 18.

- Erdélyi János képe.

VIRÁGZÓ STANHOPEA OCULATA GRÓF KÁROLYI MIHÁLY EGYETEM-UTCAI KERTJÉBEN.

Francesca da Rimini.

Citta Moré.

Francesca da Rimini.

DUSE ELEONORA.

Ismeretes, hogy *Duse* Eleonóra, a hirneves olasz színművész, a kinek művészetét élvezni most ismét alkalma nyílt a budapesti közönségnek is, nagyon zárkózott természetű. Vajmi kevesen vannak, a kikkel közelebbi ismeretségbe lépett, hírlapírókat pedig, a kik magánélete s egyénisége titkait szeretnék kifürkészni, egyáltalán nem fogad. Ezért a sokféle többekévesebb megbízhatatlan mende-mondákon kívül kevés az, a mit életről, művészi fejlődéséről s mostani életkörülményeiről tudunk. Nagy érdekessége van tehát a művész nagy számú tisztelői számára Luigi Rosi olasz író könyvének, a mely *Duse* művészetének beható méltatásán kívül családjára és egyéniségére vonatkozólag is sok adatot tartalmaz.

A *Duse*-családból az első színész Eleonora nagyatyja, Lajos volt, a ki Chioggiában született s velencei dialektusban beszélt. Mint Goldoni műveit előadó művész és mint színigazgató egyaránt közkedveltségnek örvendett. Mint igazgató, közönségével nagyon bizalmas lábon élt; szokása volt az egyik és másik felvonás közt a közönséget a másnapi előadásra meghívni s ilyenkor nem röstelt legbensőbb családi viszonyairól fesztelenül csevegni s adakozásra szólítani fel a közönséget, hogy pillanatnyi szorultságából kiségitse. Látnivaló, hogy a múlt század elején a színművészeti viszonyok másutt sem voltak kevésbé patriarchálisok, mint nálunk. *Duse* Lajos öt fivére: András, Félix, Jakab, Kajetán és Frigyes, és két nővére: Erzsébet és Dominika közül csak Frigyes, a legifjabb lett neves drámai művész s 35 éves korában halt meg.

Duse Lajos maga paduai nőt vett feleségül, Barbini Erzsébetet, kítől négy fia született; ezek viszont megházasodva, többé-kevésbé kiváló színészek és színésznők egész seregével árasztották el az olasz színpadot. Rosi nem kevesebb mint huszonöt *Duse*t sorol fel mindkét nemen, a kik mind a színpadon keresték dioségüket.

A nagy művész, *Duse* Eleonora édesatyja, *Duse Sándor* több hivatottsággal bírt a festészetre, mint a színművészetre. Utolsó éveiben Velencében képeket másolt. Maga *Eleonora* is Velenczétől nem messze született és pedig vasúton, 1859 október 3-án. Mint színész szülők gyermeke, még alig tudott beszélni, már szerepeket szavalt s négy éves korában Chioggiában a családi társulatnál először játszott nagyobb gyermekszerepet Hugo Viktor egy drámájában.

Gyermekkora meglehetősen örömtelen lehetett. Tizennégy éves volt, mikor anyja meghalt. Mondják, hogy már ekkor kitűnt némely szerepében valami sajátos egyéni előadási módja által, melyben mintha világunottság vonaglott volna. Szeme néha elrövedezett a messzeségbe, máskor mintha önmagába mélyedt volna, vala-

mit várva a magasból, a minek maga sem tudott nevet adni. A legnyomasztóbb szegénységben serdülve fel, nélkülözve még azt a pár krajczárt is, melynek segítségével elhalt anyja emlékére gyászruhát ölthetett volna, városról-városra csavarogva, műveltségét úgy szőlván csupán szerepeiből merítette, melyeket álmagon szavalt, várva a teremtő ihletet, mely életet leheljen beléjük.

S ez az ihlet nem is késett sokáig. Veronában, Shakspeare «Romeo és Juliá»-jában gyúlt lelkében az első szikra, mely egész világot gyújtott fel benne. De addig mennyi nyomor és inség akadályán kellett gyözelmesen keresztül törnie! Csak atyja hitt és bizott rendíthet-

lenül jövőjében, még pedig azért, mert már csecsemő korában különös eset hősevé tette a véletlen. Valami aranyozott, kristály-üveggel ellátott szekrény-félében vitték ugyanis az újszülöttet keresztelőre. A kis olasz városban akkor osztrák helyőrség volt s az osztrák katonák, látva a különös alkotmányt, azt hitték, valami ereklyetartót visznek s fegyveresen tisztelegtek. Nagy örömmel újságolta aztán hazamenet a derék apa még ágyban fekvő feleségének: «Bocsáss meg, hogy nem vendégheltek meg a gyermek öröme, a kivel megajándékoztál. De kárpótlásul jó hírt mondok neked. Kis lányunk sokra fogja vinni, mert a katonák már is fegyveresen tisztelegtek előtte.»

DUSE ELEONORA LENBACH KIS LEÁNYÁVAL. — Lenbach Ferenc festménye után.

Duse maga nem sokat szeret gyermek- és ifjúkora élményeiről beszélni. A kíváncsi kérdésközlőket, a kik művészi élete apró epizódjairól kérdezősködnek, mindig azzal szokta letorkolni: «Kit érdekel az, hogy fiatal, vagy öreg, csúnya, vagy szép vagyok-e? hogy a hatás, melyet másoknál előidézek, innen, vagy onnan ered-e? És mért beszéljek egyébről, mint a mit mindenki lát? Hiszen csak az, a mit látnak, van igazán bennünk. Értékünket az határozza meg, hogy hogyan gondoljuk ezt a csírat, mely mindenünkben él, s melyet mindenki úgy ápol, a mint ereje, módja, tetszése magával hozza. De kit érdekelne tudni, hogy milyen úton-módon teszük ezt? Csak lelünk kifejezései érdekesek, mert azokban nyilvánul minden, a mit önmagunkból ki tudunk fejleszteni. A többi semmi vagy legalább nagyon kevés.»

Ki ne bosszáná meg a művésznőnek személyes életkörülményei ez eltitkolását, ha tudja, hogy mint gyermeklányka hányszor szaladt beteg édesanyjához a kórházba, hogy titkon elköltse annak félretett levele felét, vagy hogy még mint rövídszoknyás kis lány Piacenzában hogyan lopozott be lakásadója konyhájába, hogy egy szelet titkon elcsent polentából merítsen erőt az epedő Julia szerepéhez.

Mint már fentebb említettük, ez a szerep volt az, melyben lángelméje először tört útát. Első feltűnéséről egy párisi folyóirat a következőket írja:

«Igazi napsugár derítette fel a színpadot s rajta az olasz ragyogást hintette el, melyet a költő csodálatos ihlete megérezett. Ime Julia! Minden kis pénzt összekuporgatta, hogy rózsákat vegyen rajta, halvány rózsákat, gyöngéd színárnyalatokkal s vérszíni rózsákat. Hogyan is lehetne Juliát másként képzelné, mint rózsával kezében?»

«És ime Romeo! Szemeik találkoznak s a rózsák remegnek Julia ujjai közt. Egyikök kiválik a csokorból s lábaihoz esik. Hogy még egy másodpercig Romeo mellett maradjon, lassan utána hajol. De az megelőzi; fölveszi a virágot s szó nélkül átnyújtja, szeméit szeméire függesztve. De anyja hangja szólítja Juliát, a ki zavartan szalad el a rózsával, melyet kedvese kezéi érintettek.»

«A nap lehanyatlott, Julia ablakánál időz, kezei ismét rózsákkal telve. Ó maga is virág, mely fakadóan van... szerelem vagy halál fogja letépni. Erkélye alá lép Romeo s ő minden virágát letépi száráról, hogy az ifjú felgyűlt homlokára halmozza, a kit ez a vallomás mámorossá tesz.»

«Felgyűlnak a fátylak; lobogó lángjuk komoran világítja be a temetőt. Nem a paszirta kanyarodik már a magasba csattogó trillával, denevérek verdesik szárnyaikat a sirbolyhoz félelmes vijongással. Virágágyon fekszik Julia, lábainál Romeo. Mint az erkély-jelenetben: itt is ráborítja illatos szemfedőjét, aztán holtan rogy a kedves halottra a frissen tépett virágok közepette.»

Így jellemezte Duse játékát pályája kezdetén egy tekintélyes bíráló. Az ifjú színésznő művészi ösztöne megtalálta a rózsák motívumát, mely a szerelmet a halállal összeköti s az első légyóttól az utolsóig kíséri.

De többi szerepeiben is Duse különös jelentőséget tud adni a virágnak, mint a művészi hatás eszközeinek. Mikor Gauthier Margit Armandnak egy kaméliát nyújt át: ezt a közönség másnak játékában észre sem veszi. Dusenél ez a legszebben és leggondosabban kidolgozott részek egyike. A reményeknek és ígéreteknek mily világa tárul fel nála a kamélia átnyújtásában! Mikor szeme a virágról Armandra, Armandról a virágra téved, mikor rövid habozás után, elébe tartott kéva határozott mozdulattal oda kínálja, mintha ugyanakkor egész lélekkel adná oda neki, mily finom fozatok, mily tökéletes kidolgozás, mily összhang a szó, a mosoly és a tekintet közt!

Vagy a mikor Suderman «Magdá»-jában Keller tanácsos, az uborkafára felkapott ember együgyű önelégültségével ajánlja fel Magdának virágoskrát, megvetőleg alig érinti kezével a csokrot s ott hagyja az asztalon, le nem véve vad tekintetét Kellernek meglepetést eláruló arczárol.

De még a hol nincs is virág a szerepben, nem egyszer maga pótolja Duse, hogy az érzelmek kifejezésévé tegye s mintegy érzékeltesse általa

Gauthier Margit.

Magda. («Otthon».)

DUSE ELEONORA KÜLÖNBÖZŐ SZEREPEIBEN.

a lelkében forrongó indulatokat. Ibsen «Hedda Gabler»-ében például egy kosárka ibolyát állítat az asztalra, melyből háromszor-négyyszer is szakít egy-egy szálát, hogy nézésükbe elmerüljön s illatukat magába szívja.

Természetesen Dusenak ez a modora hazájában sok utánczóra talált s egy ideig Itália színpadai csupa apró Dusekkel teltek meg, a kik minden külsőseiben hiven másolták az utóhéttelen művésznőt. Persze mindebben hiányzott az eredetiség s a jellemzésnek az a mélysege, mely Dusenél a művészet bevégeztségével hatott, s melyhez senki sem csatolt szebb kommentárt, mint az ifjabb Dumas «Bagdadi hercegnője» utolsó kiadásában.

E kiadás előszavában Dumas többek közt így ír: «E kiadás 84-ik lapján, a «Bagdadi hercegnő» utolsó jelenetében egy utalás van, mely nem foglaltatik a többi kiadásokban. Leonette, miután így szól férjéhez: «Ártatlan vagyok, esküszöm neked, esküszöm» — látva annak hiteltelenségét: fölkel, kezét fia fejére teszi s harmadszor is ismétli: «Esküszöm!» Ezt a fenkölt és megragadó jelenetet Párisban nem játszzák. Sem Croizette-nek, sem nekem nem jutott eszembe; pedig ellenállhatatlanul megkapó. De maga a hangsúlyozás nem elég itt. Dusenek, a hasonlíthatatlan olasz tragikának köszönhetem ezt a szép gondolatot, s csak utolsó kiadásomban használtam fel, ráháritván az érdemet. Még egyéb megköszönni valóm is van s örülök, hogy azt nyilvánosan tehetem, mert hála tehetőségnek és hírnevének, fölvetette az olasz repertoírba két színművet, melyek mindenike csak egyszer volt előadható az ő ábrázolása előtt. Értem a «Claude felesége»-t és a «Bagdadi hercegnő»-t. Sajnálódó művészetünk szempontjából, hogy ez a rendkívüli művésznő nem francia.»

Az elismerésnek szebb koronája nem érhető volna drámai művésznőt, mint a modern társadalmi színmű mestérének e halás sorai.

AZ ORSZÁGOS GYÜMÖLCS-KIÁLLÍTÁSRÓL.

A héten zárták be az Országos Magyar Kertészeti egyesület által rendezett gyümölcs-kiallítás, mely olyan időben aratott nagy erkölcsi sikert, mikor az idő mostohasága miatt legelőbb kétes vállalkozás volt egy országos gyümölcs-kiallítás rendezése. A bemutatott kitűnő gyümölcsök fényesen bizonyítják, hogy hazánk gazdasági jövőjének egyik fontos tényezője a gyümölcstermelés, ha szakavatott kezekben van, akkor sem hagyja cserben híveit, a mikor nagy szárazság és elemi csapások nehezdednek rá. A kiállítás bő anyagot szolgáltatott a magyar gyümölcstermelés bemutatására, pedig az erők megoszlottak, mert vele egy időben a németországi Düsseldorfban is volt nagy nemzetközi gyümölcs-kiallítás, a hol a magyar gyümölcs is mint versenyző szerepelt, de meg idehaza is több vidéki városban szintén voltak kiállítások.

A budapesti kiállításon főleg három nagy kiállító jelezte azt az irányt, a melyet jövőben a hazai gyümölcstermelésnek követnie kell: a budapesti magyar kir. kertészeti tanintézet, Mathiasz János kecskeméti és Rohonczy Gida törökbecsei szőlő- és gyümölcstermelők. Mindegyik tipikus irányt jelöl. Az első azt a nyomot jelzi, a melyen a gyümölcstermelésnek általában ország-szerte haladni kell, ha boldogulni kíván; a másik, hogyan kell dolgozni a gyakorlatban a tudomány segítségével úgy, hogy a nagy világ is elismerőleg vegyen tudomást rólunk; a harmadik pedig megmutatta, miként kell hozzá fogni a termények nagymértékű terjesztéséhez.

A budapesti magyar kir. kertészeti tanintézet gyűjteményes kiállítása a nagy terem középközepén egy nagy terjedelmű piramison foglalt helyet. Az intézet, mely november 25-én fogja tíz éves fennállását ünnepelni, nem tömeges anyagával lepte meg a látogatókat, hanem a bemutatott gyümölcs tökéletességével. Téli fehér kalviljai a düsseldorfi kiállítás kalvil almái közt jól megállították volna helyüket a franciák mesterségesen nagyra növelt példányával szemben is.

Ezen, már a külföldiek előtt is jóhírű intézet 1894 november 25-ikén nyílt meg először rudinai Molnár István kir. tanácsos, akkori igazgató s az újonnan szervezett tanári kar vezetésével, kik közül Ányag Dezső az intézet jelenlegi igazgatója, s dr. György István tanár, az intézet egyik oszlopos főnöke, a kiállítási rendező bizottságnak is legtevékenyebb tagjai közé tartoztak. Az intézet tíz éves fennállása alatt rendkívüli nagy mértékben mozdította elő hazánk gyümölcstermelését, irányította, helyes mederbe terelte és ellátta olyan kitűnő anyaggal, a mely évtizedeken át lesz a magyar gyümölcsfa-állományunk zöme s törzse. Faiskolájából százezer száma viszik és vitték szét az országba a kitűnően bevált és nagyban való termelésre, valamint az európai versenyben kiváló gyümölcsfákat, és százezer számára keres-

tavaszzal és nyáron törzsgyümölcsöséből a finom fajták oltóvesszőit és szemző hajtásait. Ezenkívül a nagy közönséggel szoros összeköttetésben élő lelkészeket és tanítókat évenként rövidebb tanfolyamokon megtanítja a gyümölcsfával való helyes bánásmódra, a gyümölcstermelő gazdákat a gyümölcs helyes feldolgozására és értékesítésére. Európai hírű berendezése lehetővé teszi a gyümölcstermelés, valamint a kertészet minden ágának mintaszere fejlesztését. Gyümölcsöse idomított alakfával, üvegházai hajtattott gyümölcseivel a hazai gyümölcstermesztés jövőjére vannak átalakított hatással, míg feldolgozó szertára a szakszerű gyümölcsértékesítés és feldolgozás helyes elveinek népszerűsítésére eszközeit tárja elének. Gazdag növénytárában dr. Schilberszky Károly vezetésével a gyümölcsfák és növények betegségeinek orvoslására találhat irt a tanulni szerető termelő.

Szóval a budapesti m. kir. kertészeti tanintézet legelső intézete a hazai gyümölcstermelőknek, a hol jó tanácsot, irányelveket és kitűnő tenyészanyagot kaphat mindenki, a ki nem restelli az intézetet a Gellért-hegy tővére, a Ménesi-úton felkeresni.

A kertészeti tanintézet kiállítása körül csoportosultak mindama nagy kiállítók, a kik már magukévá tették azokat az elveket, melyeket a helyes gyümölcstermelés magának vall: az ország legjobb gyümölcstermelő vidékeinek, gazdasági egyesületeinek gyűjteményes csoportjai, melyek bemutatatták azt a gyümölcsanyagot, a mely lassan bár, de biztosan meghódítja Európa éjszaki és éjszakeleti országait.

Ezekből a csoportokból tellett ki az a fajta gyűjtemény, melyet Kardos Árpád egyesületi szerkesztő-titkár és Raab Alajos állami kertész állítottak össze és láttak el megfelelő feliratokkal. Ez a fajtagyűjtemény 25 alma- és 21 körte-fajtából állott, s azokat az elsőrendű gyümölcsök képviselte, a melyek az országban már számos helyen kipróbálva r. Molnár István, kir. tanácsos, országos gyümölcsészeti miniszteri biztos által a nagyban termelésre ajánlatnak. E gyűjteményről képet is mutatunk be, melyen a kertészeti egyesület buzgó alelnökeinek, Szelnár Adolfnak alakja is felismerhető.

A Mathiasz János nevezetes telepéről a következő cikkben lévén szó, a harmadik nagy csoportra, Rohonczy Gida törökbecsei gazdaságának kiállítására terjeszkedünk még ki. Az ő kiállítása főleg a kereskedő-termelőt bilincseli le. Bemutatta a nagyarányú gyümölcs-postacsomagolást a bel- és külföldre, valamint egész kocsirakományok ellátását.

Törökbecse gyöngyszigeti és jarugai gazdaságában Rohonczy telepének terjedelme 100 hold szőlő, körülbelül 25 hold gyümölcsös, 40—50 hold dinnyés, 8 hold ananászperültetvény és 10 hold konyhakert. A 100 hold szőlő kizárólag csemege fajtákkal van beültetve és pedig 40 Chasselas, 60 Muskatály és egyéb különleges fajtákkal, rendszeren szálvesszős művelésre. Ez a szőlőtelep az idén 3500 métermázsza termést adott, a mely legnagyobb részben Budapesten és a külföldön kerül eladásra.

A szőlő mellett híres Rohonczy telepének dinnyetermelése; ezukordinnyé százezerrel kerülnek a külföldi piacra, a hol ma már igen keresett cikkek. Főleg a «Tisza gyöngye» czukordinnyét termelik, mely a «Rózsák turkesztán» és a «Keleti királyné» fajták keresztezéséből állott elő. A dinnye a keresztezés által keményebb külsőt nyert és így szállításra alkalmasabb lett. Rohonczy kiállítása különben nemcsak nagy arányaival és kereskedelmi irányával tűnt ki, hanem elevenségével is hozott a kiállításba, mert az ő termében kicsinyben még a szüretelést is bemutatott, a mennyiben a közönség szemeláttára sajtolták a mustot, melyet csinos magyar ruhába öltözött lányok kínáltak a rendszeren nagyszámú nézőknek.

EGY VILÁGHÍRŰ MAGYAR SZŐLŐTELEP.

A szőlőtenyésztést hazánkban még csak nemrég is csupán borkészítés szempontjából üzték, míg nem rájöttek, hogy a csemegegyümölcs termelése is rendkívül fontos, mert a jó szőlőt nem csak a hazai nagyobb városok fogyasztói, hanem a külföldiek is egyre fokozódó mértékben kere-

Kossak fényképe után.

SZOZER ILONKA ÉS VÖLEGÉNYE MÁRKUS DEZSŐ.

sik és jól megfizetik. Azelőtt a francziák, olaszok, spanyolok árasztották el terményeikkel a legnagyobb külföldi piacokat, most azonban már hazai termelőink is sikeresen versenyeznek velük s e révén évenként igen tekintélyes összegek áramlanak be az országba.

Hazai termelőink azonban a csemegegyümölcs-tenyésztést egyszerűen a külföldről — legfőképp Franciaországból — hozták be, azzal telepítették, azt tenyészítették tovább; s ez a magyarázata, hogy legismertebb csemegegyümölcsünk nagyrészt csupa francia nevek (Chasselas, Madelaine, Muscat, stb.), de az, hogy új — talán a régiéknél jobb — fajtákat is állítsanak keresztezés és magvetés által elő, mint ezt pl. a francziák széltere gyakorolják, — csak elvéve jutott egy-egy kiválóbb szőlésünknek eszébe s így aztán e tekintetben folyvást a külföldiek jár-szalagán, gyámkodása alatt maradtunk.

Ezen állapot jobbra változtatásának egyik úttörője lett Mathiasz János, a kinek pompás szőlői a most bezárt gyümölcskiállításban is méltó feltűnést keltettek úgy a nagy közönségnél, mint a szakembereknél, míg a bíráló bizottság a legnagyobb kitüntetésekkel ítélte neki.

Mathiasz János a sárosmegyei Ádámföld községben született s miután jogi tanulmányait bevégezte, megyei szolgálatba lépett s többek közt sokáig mint főispáni titkár működött. De már ekkor rendkívüli kedvvel foglalkozott a szőlészettel; az általa alapított telepre a világ minden részéből mintegy 3500 fajta szőlővesszőt gyűjtött össze nagy költséggel. — apránként 50,000 forintba került ez a telepítés — s e tömörked fajtát aztán tanulmányozta évek hosszú során át, megtartván s tovább szaporítván a hazai viszonyok közt is kitűnőnek bizonyultakat, a többit pedig kiselejtezték, de egyszersmind új fajták előállításán is szakadatlanul fáradozott.

Működése és elért sikerei magukra vonták gróf Andrássy Gyula, az akkori külügyminiszter figyelmét is, a ki zemplényei nagy szőlőbirtokára szerződtette, mint felhatalmú igazgatót. Gróf Andrássy halála után Kecskeméten telepedett meg Mathiasz, itt az u. n. «Katonatelep»-en 50 holdas szőlőt alapított a sívó homokon.

S e telep most a legnevezetesebbek közé tartozik nemcsak a hazában, hanem a külföldön is, nevezetesen a mi a fajtákból való gazdagságot illeti. Mert nem kevesebb, mint 1600 fajta tenyészik itt együtt s e tekintetben aligha pártatlanul nem áll világszerte. És e fajták közt számos új van, melyeket Mathiasz állított elő s melyek számát még most is folyvást nagy buzgósággal szaporítja. Az új fajoknak magyar neveket ad: Attila, Árpád, Rákóczi, Deák Ferencz, Kossuth Lajos, Ezer éves Magyarország, stb. S e valóban pompás udvarságok vesszét világszerte mindenütt sürdün rendelik; többen, mint a hazai termelők; a mint hogy Mathiasz neve és telepe is sokkal ismeretesebb a külföldiek előtt,

mint itthon. Évenként 800,000—1,000,000 ültetni való nemes vesszőt termel és hoz forgalomba.

Kitűnő szőlői nemcsak az itthoni, hanem valamennyi külföldi kiállításon is, a hol csak részt vett, mindig az első díjakat nyerték, többek közt az 1897-iki hamburgi nagy nemzetközi kiállításon legyőzte a legkiválóbb, részben világhírű francia, olasz, német, angol, amerikai, stb. kiállítókat, mert neki ítéltek a legelső díjat. Erdekes megemlíteni, hogy az általa már nyert elsőrendű aranyérmek súlya meghaladja a másfél kilogrammot.

Különben eléggé bizonyítja a szőlészeti terén elért sikereit Mathiasznak az is, hogy királyunknak állandó szállítója, nem különben Vilmos német császárnak s még több más fejedelmi személynek; sőt a csemegegyümölcs-tenyésztés terén vezető Franciaország elnöke, Loubet is szokott tőle rendelni.

Budapesten nagy nemzetközi gyümölcskiállítást terveznek az 1906 évre s Mathiasznak célja, s már is azon dolgozik, hogy itt a maga által nemesített, vagy előállított szőlőfajtákat, számszerint 1600-at, bemutassa, még pedig tőkétől, a mint azok a szabadban tenyésznek. Ilyen érdekes és tanulságos, nagy szabású szőlőgyűjtemény bizonyára soha sem volt még egy kiállításon sem együtt.

Képünk a mostani kiállításon bemutatott szőlőgyűjteménye közt tünteti fel a derék magyar szőlészt, a kinek oly sokat köszönhet csemege-szőlészetiünk s a ki működésével a magyar névnek is újabb tiszteletet szerzett a külföld legkülönfélebb részeiben.

Markó Miklós.

MÁRKUS DEZSŐ ÉS SZOZER ILONKA.

Minden irányból rokonszenvesen üdvözölték néhány nap előtt Márkus Dezsőt, az Operaszínház karmesterét és Szozer Ilonkát, a színház csengő hangú egyik fiatal primadonnáját, jegyváltásuk alkalmából. A jegyesek mindegyike külföldön kezdte meg pályáját, különböző színházaknál, onnan tértek haza. Szívesen fogadták őket itthon is. Szozer Ilonka németországi színpadon hallatta először tiszta, szép hangját s onnan hozták vissza, mikor a Magyar Színház megnyílt. Operetteknél énekelt s kedvence lett a közönségnek. Az Operaszínház igazgatója, Mader Raoul fölismerete tehetségét és két év előtt az Operához szerződtette a könnyű, vidám soubrette-szerepekre, a melyeknek a kellemes és iskolázott éneke kívül még az is szükséges, hogy a művésznő a prózai szöveget is szépen elmondja — magyarul. Szozer kisasszony az Operaszínházban szeretőtelémön töltötte be ezt a szerepkört és művészi egységiséggel az operai játéktrend nem egy darabját lehetett fölfrissíteni.

Márkus Dezső, az Operaszínház karnagya és zeneköltő családi körben szerette meg a zenét és művészeteket. Egyik testvére, Márkus Miksa, a «Magyar Hírlap» szerkesztője és jeles zenekritikus, másik testvére Márkus Géza, ismert fővárosi építész. Márkus Dezső zenei tanulmányait a bécsi konzervatóriumban folytatta, a hol a Beethoven-ösztöndíjjal és a nagy aranyéremmel tüntették ki. Még igen fiatal korában szerződtették az ischli színházhoz karnagynak, majd haza jött a Vigszínházhoz karnagynak; innen az Operaszínházhoz került. Nagyobb hatáskört óhajtván betölteni, 1898-ban a prágai német színházhoz karmesternek szerződtött. Nemsokára Amsterdamban, mint a németalföldi opera első karmesterének jutott neki megfelelő működési kör. Mikor a budapesti Operaszínház nagy becsúrával készült Wagner dalműveinek ciklusára, Márkus Dezsőt haza hívták, hogy egy pár Wagner-operát dirigáljon. Elismerésül megkínálták a szerződéssel, a mit szívesen fogadott. Két év óta a közönség és a sajtó együttes elismerése mellett tölti be helyét a magyar Operaszínházban.

EGY KÉPVISELŐHÁZI ÜLÉS EMLÉKÉRME.

A képviselőház az évi március 10-iki ülését emlékeztetéssel tette, hogy a nagy obstrukció egyszerre megszűnt. Thaly Kálmán, a függetlenségi Kossuthpárt tiszteletbeli alelnöke, a Rákóczi-korszak jeles

történetírója szólalt föl és a parlamenti béke helyreállítására hívta föl a pártokat. Gróf Tisza István miniszterelnök kedvezően fogadta a békéltető szót és a parlament zivatarra lecsendesült, a régen félbeszakadt munkásság újra megindult. Az ülés emlékeztető sokan kívánták látható jelben is megörökíteni. Berzeviczy Albert közoktatási miniszter gondolata volt, hogy művészi érmet veressenek. Thaly Kálmán mellképével. A plaquette — érelem — elkészítésével Telcs Ede szobrászművész biztatta meg, ki találjon mintázta az éremre Thaly arczképét. Thaly részére aranyból öntötték az érmet, ezenkívül márvány papíromót is készítették, melyet Thaly bronz mellképe díszít. Ezüst vagy bronz öntésben az érdeklődők részére sok érem készült.

Október 10-ikén, a képviselőház új ülészakánának megnyitóján, az ülés után adták át Thalynek az emléket a Ház elnöki termében. A miniszterek közül többen megjelentek, köztük gr. Tisza István, valamint volt miniszterek és számos képviselő. Berzeviczy Albert közoktatási miniszter adta át az aranyérmet szép beszéddel, hangoztatva Thaly hazafias föllépésének hatását és eredményét. Thaly megindultan válaszolt. Az elismerés azokat illeti, kik megértették egyszerű szavait. Jól esik látnia az érem föliratából, hogy benne a «harcok írója» is kitüntetik. Ha mint a Rákóczi-kor íróját is illeti a kitüntetés, az a legnagyobb jutalom neki. Ezután a jelen voltak kezét szorították Thalyval, ki megindultan vette át az emléket.

Az érem fölirata az arczkép alatt: «Harcok írójának, béke szerzőjének, Thaly Kálmánnak, 1904. évi márczius 10-e emlékére. Barátai és tisztelői»

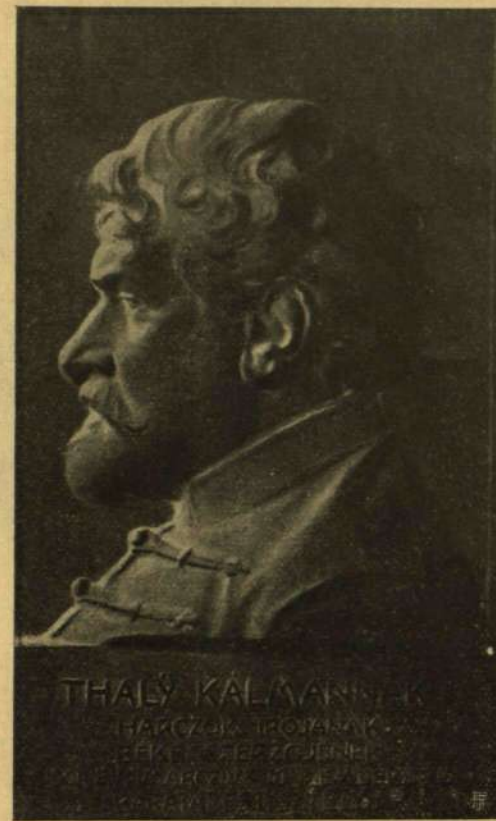
IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Új regényünk. Mai számunk «Regénytár» mellékletén egy új regény közlését kezdjük meg. Szerzője, Anthony Hope, jól ismert a magyar közönség előtt is, mert egész sereg regénye van már lefordítva magyarra; az angolul olvasó közönségnek Angliában ép úgy, mint Amerikában a legkedveltebb írói közé tartozik. Új regényének címe: «Peggy, a kotnyeles»; a londoni előkelő társadalom körében játszódik; egy változatos életű, vonzó és érdekes asszony története keretében az olvasó teljes figyelmét lebilincselő módon, néhány igen élettelen megrajzolt típus alakban mutatja be az angol társadalmi, politikai és üzleti élet összefüggését, egymásra való hatását. Más oldalról egy kedves, vidám kis bohém-társaságot mutat be, melynek élete folyton bejátszik ama másik társaság életébe. A regény meséje mindvégig érdekfeszítő, drámai mozzanatok váltakoznak benne vidám jelenetekkel s nem egy részletében az emberi lélek meglepő mélységeit tárja az olvasó elé. A regényt az eredeti kiadás művészi illusztrációival közöljük.

«Szemelvények Salamon Ferenc munkáiból» címmel jelent meg a «Jules irók iskolai tára» című vállalat legújabb füzet, melyet Angyal Dávid állított össze s Salamon Ferencről rövid életrajzi vázlatot írt hozzá. A tanuló ifúság számára készült kötet Salamon különböző munkáiból közül gondosan válogatott szemelvényeket, melyekből meg lehet ismerni a kitünőt történetíró felfogását, szellemét, stíljét. A füzet ára 2 korona.

Duse Eleonora művészetéről nagyobb tanulmány jelent most meg az «Oleó Könyvtár»-ban. Szerzője, Haraszti Gyula, részletesen, behatóan fejtegeti a nagy olasz művész egyéniségét, művészi felfogását, tehetsége jellemét, kifejezése módjait. Ez a beható fejtegetés a nagy olasz művésznőről különös érdeklődéssel találkozhat épen most, a mikor Duse Eleonóra Budapesten játszik. Ára 40 fillér. — Az «Oleó Könyvtár»-ban még két más új füzet is jelent meg: a francia Lechat Henrik tanulmánya «A görög szobrászatról», melyet Berkovits Miklós fordított magyarra s Manuel Jenő híres francia költő tizenegy szép költeményének fordítása Bogdánffy Lajostól. Ára 20 fillér.

Herczeg Ferenczről új kötet jelent meg «Elbeszélések» cím alatt. A jeles írónak tizenhatszöt rövidbebebebeszélése van ebben összegyűjtve. Tárgyaikban nagy a változatosság, értékük sem egyenlő, de mindegyik magán viseli írójuk kiváló egyéniségének bélyegét. Egy-kettő közülük Herczeg legjobb művei közé sorozható s egyúttéve valamennyi érdekesen mutatja az író felfogásának mélyülését, technikájának és stíljének folytonos fejlődését.

Telcs Ede domborműve.

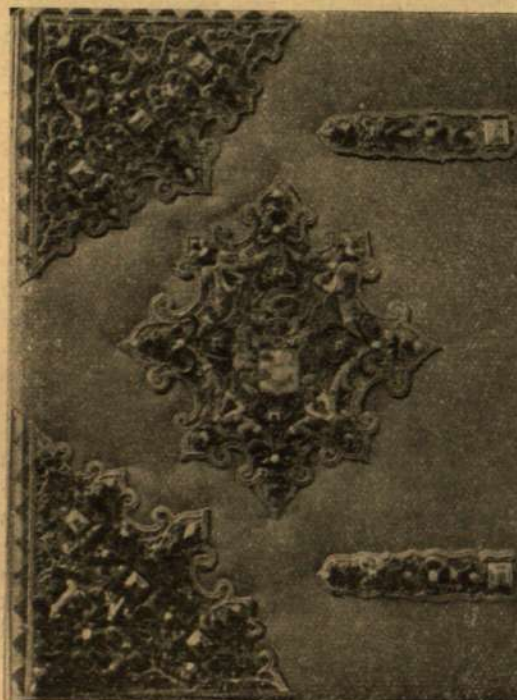
A THALY KÁLMÁNNAK ADOTT EMLÉKÉREM.

A 238 lapnyi terjedelmű kötetet a Singer és Wolfner-cég adta ki; ára nincs feltüntetve.

Az «Egyetemes Regénytár» című vállalatban, melyet a Singer és Wolfner cég ad ki, két új kötet jelent meg: Malonyay Dezsőnek «A tartósi medvehajás» Blicher Clausen dán író «Feri bécsi» című regénye. Az utóbbit Isak Mártha fordította magyarra. Mindegyik piros kötésű kötet ára egy korona.

«Magyar Alkotmánygyűjtemény»; írta ifj. dr. Vukovich Sándor. Szépen föllendülő alkotmányjogi irodalmunknak nagyobb arányú terméke e könyv, melyet szerzője, a pozsonyi jogakadémia tanára, első sorban hallgatóinak szánt tankönyvül. Az egész munkának ez tulajdonképpen első kötete: a bevezető részen kívül a magyar állam területének és népének viszonyait tárgyalja. A föhatalomról és Ausztriával való viszonyunkról szóló részt a szerző majd akkor szándékozik kiadni, ha a küszöbön álló ideigvaló reformok megvalósulnak s az Ausztriával szemben fennálló vitás kérdések tisztázódnak. A több mint 300 lapra terjedő kötet ára 5 korona.

Francisca ereklye-muzeum leíró lajstroma. Gróf Andrássy Dénes elhunyt neje: Andrássy Francisca grófné iránti mély kegyeletének az által is kifejezést kíván adni, hogy a krasznahorkai váran ereklye-muzeumot létesített, melyben mindazon tárgyak össze vannak gyűjtve, a melyek a boldogult életére vonatkozzal vannak. Ezen nagyobbára háziesszákörök, ruhadarabok s emlékek

Hegedüs Sándor fényképe.

A HEGEDÜS SÁNDORNAK KOLOZSVÁRI VÁLASZTÓI ÁLTAL ADOTT ALBUM TÁBLÁJA.

által gyűjtemény három teremben van elhelyezve, a tárgyak száma pedig 1023. Ezeket Mihálik József, a kassai múzeum miniszteri biztosa rendezte s a rájuk vonatkozó leíró lajstromot is ő készítette.

A zempléni vármegyei Kazinczy-kör évkönyve, szerkesztette dr. Ferenczy Elek főtitkár. A most két éve alakult kör, mely e rövid idő alatt is élénk munkásságot fejtett ki az irodalom és művészet iránti érdeklődés ápolása terén, most adta ki első évkönyvét, melynek elejét Kazinczy Ferencz arczképe díszíti. Az évkönyvben a körben tartott felolvasások — szépirodalmi és ismeretterjesztő dolgozatok, — a kör alakulásáról s eddigi munkásságáról szóló beszámoló és egyéb egyesületi ügyek vannak közölve.

Duse Eleonora, a nagy olasz művésznő e héten szerepelt újra Budapesten a Népszínházban. Október 17-ikén Sudermann «Otthon»-ában Magda szerepét játszotta, 19-ikén Monna Vannát, 21-ikén pedig a francia Maurice Donnay «Az újabb veszedelm» cz. darabjában játszott. Október 22-ikére a «Kaméliás hölgy» van kitűzve, 24-ikére pedig Ibsen «Hedda Gabler»-e. Duse művésze most is mély hatást tett mindazokra, a kik nézői voltak, az általános vélemény szerint az idő haladtával a nagy művésznő nem vesztett régi erejéből. Közlebb majd részletesebben is megemlékezünk mostani szerepléséről. Úgy mondják, ez az utolsó művészi körútja, de általános a remény, hogy ebbeli elhatározása nem visszavonhatlan s közönségünknek lesz még alkalma máskor is gyönyörködni benne.

Király-színház. «A törvénytelen apa.» Énekes bohózat három felvonásban. Írták: Grenet Dancoeur és Maurice Vaucaire; magyar színe alkalmazta: Mérei Adolf. Zenéjét összeállította: Konti József. «A törvénytelen apa» című bohózat, melyet e hó 15-én mutatnak be a Király-színházban, tulajdonképpen nem új darab; nálunk már előadták a Vig-színházban «Köszvüvű apa» címen. A «Köszvüvű apa» francia bohózat volt. «A törvénytelen apa» pedig bécsi divatu énekes bohózat, ennyiben különbözik a két átdolgozás egymástól. Van a darabban néhány kacagató helyzet, elmés mondás, szép tánc, csinos énekszám és meglehetősen sok színesi fogás. A színpadi hatásokat teljes mértékben kihasználta az átdolgozó. Az ügyesen rendezett darab előadása igen jó volt. Fedák Sári, — tulajdonképpen az ő kedvéért dolgoztatta át újra a színház igazgatósága a darabot — szépen énekel és pompásan táncolt. A többi szereplők is teljes mértékben megérdemlik a tetszést, Tárnoki, Magyar Anna, Csatai Janka, Németh, Vágó, Pap sat. A közönség tetszésel fogadta a régi bohózat új alakjában. (K-6.)

Ezer korona pályadíj színműre. A debreceni színház igazgatója, Zilahi Gyula ezer korona pályadíjat tűzött ki oly színműre, melynek tárgya Oskoni Vitéz Mihály személye és kora, s mely egy egész estét betölt. Beküldési határidő 1905 május elseje. A pályázati művek jelígelével ellátva, a debreceni törvényhatóság kebelében fennálló színművész bizottság elnökéhez czímezve küldendők be.

Az Országos Képtár metszeteiből az újabb kiállítás október 11-ikén nyílt meg. A képtár nagy metstet- és rajzgyűjteményéből ezt a kiállítást is dr. Térei Gábor igazgató őr rendezte és pedig az angol és amerikai metsző művészet képeiből. A részmetzés, rézkarc, a kőrajz, fametszet — köztük színesek is — előkelő mestereinek lapjai tárulnak ki a képtárnak elzárt tékáiból. A kiállítás a műszerető közönség nagy érdeklődésére tarthat számot.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tudományos Akadémia október 17-iki ülésén Than Károly elnöklésével a harmadik osztály tartott ülést, szaktudományi előadásokkal. Elsőnek Krenner József rendes tag olvasott föl ásványtani értekezést «Inesit Nagybanjáról» címen. Az inesit igen ritkán előforduló, világos kőzetszínű, gömbös rétegű, kristályosodott ásvány. Krenner azt a darab inesit, a melyet analízis, Schmidt Jenő nagybanjárú mérnöktől kapta. Ez az ásvány eddig csak Nasszauban, Svédországban és Mexikóban fordult elő. Neve az ines szóból származik, a mely husrostól jelent. Istvánffy Gyula levelező-tag «A botrytisporák életképességéről» címen egy, a szőlőbogyók aszását előmozdító penész gomba fejlődéséről értekezett. König Gyula osztály-titkár mutatta be Schlessinger Lajos levelező-tag «A lineár-differenciál-egyenletek elméletéhez» című tanulmányát, a mely a szóban forgó egyenletek megoldásának egy új módját ismerteti. Végül Kalcsinszky Sándor mutatta be Lenárd Fülöp levelező-tag és Klatt Virgil vendég, volt pozsonyi reáliskolai tanár «A föld alkali-foszforok» című nagyobb terjedelmű dolgozatát.

A Vörös-Kereszt védőhelyettese. A hivatalos lap közölte, hogy a király a visszalépett Lajos Viktor főherceg helyébe Frigyes főherceget nevezte ki a magyar, továbbá az osztrák Vöröskereszt-egyesületek védőhelyettesévé.

Színművészeti és Zene-Akadémia. Az országos színművészeti Akadémia számára a kormány megvásárolta a Kerepesi-ut egyik nagy épületét, a már stíli Rimanóczy-féle palotát, melynek földszintjén most az Uránia Színház van. Az Akadémia már átvette az épületet, de az «Uránia» Színház továbbra is ott tartja meg előadásait s a színi akadémia csak hetenkint kétszer-háromszor használja a színpadot. A Király-utczában, a vakok intézetének régi helyén most kezdtek meg a Zene-Akadémia építését, mely a zenészetben egyre emelkedő jóhírű országos Zene-Akadémia palotája lesz, a tanításra szolgáló helyiségekkel és nagy hangverseny-teremmel.

MI UJSÁG?

A király Budapesten. Ő Felsője, ki okt. 15-ikén este érkezett Budapestre, másnap gróf Tisza István miniszterelnököt fogadta kihallgatáson, aztán Gödöllőre utazott, ahol udvari vadászatokat tartanak. Ott volt Ferdinánd toskánai nagyherceg és Lipót bajor herceg is. Október 10-ikén reggel érkezett meg Gizella főhercegnő. Ferdinánd nagyherceg október 19-ikén haza utazott Lindauba. A király október 24-ikén és október 27-ikén délelőtti tíz órakor általános kihallgatást fog adni a budai várpalotában. Október 29-ikén Bécsbe utazik, de pár nap múlva visszatér.

A király magyar darabantestőrsége. A király október 14-ikén a magyar miniszterelnökhöz intézett kézirata szerint, egy magyar darabantestőrségnek Budapesten való felállítását elhatározván: ennek kapitányává báró Fejérváry tábornagyot, a volt honvédelmi minisztert nevezte ki. Ezzel egyidejűleg Paar gróf lovassági tábornokot felmentették lovassági főfelügyelői állásától és kinevezték az osztrák császári darabantestőrség kapitányává.

Kossuth Lajos Tivadar október 18-ikán Olaszországból Budapestre érkezett, bátyja, Kossuth Ferenc látogatására és egy hétig marad itt.

Hegedüs Sándor Kolozsvár I. választókerületét már húsz év óta képviseli az országgyűlésen. E nevezetes előfordulón a kolozsvári polgárok, pártkülönbség nélkül, ünnepélyt rendeztek, melyen bizalmuk kifejezésére és a képviselő érdemeinek elismerésül díszes albumot adtak át az ünnepeltnek. Ez albumot bemutatjuk mai számunkban olvasóinknak. Táblája az erdélyi rekesz-zománc műremeke, közepén Hegedüs családi ezimérel, mely szintén rekesz-zománczozal van előállítva, valamint a sarkok és foglalkoz. A nemes kövek színpompáját és a rekeszmű, filigrán művészetét a fénykép nem adja vissza; de az alkotót és kompozíciót igen. A szép művet Sárga János kolozsvári ékszerész csinálta, becsületére való izléssel és ügyességgel.

Csőke Ferencz miniszteri tanácsos, a kereskedelmi miniszterium elnöki osztályának vezetője most töltötte be köztisztviselői pályájának huszonegödikét évét. A nagy képzettségű és buzgó tisztviselő ugyan, abból az elvből indult ki, hogy lelkiismeretesen végzett munkájának eredménye az ő legszébb jutalma, kerülni kívánt minden ünnepelést, mégis tisztviselő társai, a kereskedelmi miniszterium tisztikarának tagjai lakomát rendeztek tiszteltetésére az Országos Kaszinóban. E lakomán megjelent Hieronymi Károly kereskedelmi miniszter és gróf Serényi Béla államtitkár is. Csőke Ferencz a kereskedelmi miniszterium vasuti osztályában kezdte pályáját, majd elnöki titkára lett Baross Gábornak, a ki nagyon megkedvelte. Dániel Ernő minisztersége alatt osztálytanácsos, majd miniszteri tanácsos s a fűmői m. kir. tengerészeti hatóság főnöke lett, később pedig a vasutügyi osztály főnöke, mig Hieronymi miniszter közelebb az elnöki osztály élére állította. Mind e nehéz és felelősségteljes ügykörökben nagy elismerést érdemlő buzgalommal működött s általános rokonszenvet és tiszteletet szerzett magának mindazok részéről, a kikkel hivatalos ügyekből kifolyólag érintkezésbe jutott.

Erkel Ferencz iratai és levelezési jutottak legközelebb a Nemzeti Múzeum könyvtárába. Berzeviczy közoktatási miniszter szerette meg a nagyértékű hagyatékot. Banne van a zeneköltő «Hunyady László» és «Báthory Mária» operának eredeti partitúrája, továbbá az a kézirat, a melylyel Erkel a Kölcsey-féle «Himnusz» megzenésítésére

MONTIGNOSO GRÓFNŐ ÉS LEGKISEBB LEÁNYA, ANNA MONICA HERCEGNŐ.

pályázott 1844-ben. Nagyon becses a Berlioz-féle Rákóczi-induló, a francia szerző eredeti kéziratában. A levelezés százakra menő darabjai pedig a magyar zenetörténetre nézve elsősorban forrássá teszik a muzeumi könyvtár. Wagner Rikárd, Goldmark, Volkmann, Liszt és Berlioz mellett a hazai és külföldi zeneszerzők, művészek és műbárárok egész hosszu sorával találkoznak a levélírók között. A gyűjtemény végleges rendezésével Esztégar László dr. és Kereszty István könyvtárosok foglalkoznak.

Eljegyzés. Halász Ernő magyar államvasuti mérnök, Halász Imrénének, a jeles magyar publicistának s lapunk régi kiváló munkatársának fia eljegyezte Riedl Károly magyar államvasuti főfelügyelő Margit leányát.

Semmelweiss emlékszóra. A magyar orvosok nagyhírű kitűnőségének, dr. Semmelweiss Ignácznak, a ki a gyermek-ágyi láz megelőzésével a gyógyítás áldásos erejét fokozta, szobrot állítanak a fővárosban, az Erzsébet-sétányon. A szobor most készül Strobl Alajos műtermében. A tudós orvos, a ki magyar ruhát visel, könyvekkel kezében oszlop-szerű kőtalapzaton áll, melynek oldalát tölgyfalombok tartó gyermekek veszik körül. A szobor lépcsőzetén egy anya ül ölében gyermekével s hálsán tekint föl az ércalakra. A nőalakot márványból faragják. Az emlék tavasszig elkészül.

Zilahi Simont, a magyar újságírók országos szövetségének elnökét ünnepelték e hó 15-ikén este a loyál fogadó termében abból az alkalomból, hogy a király nemességgel tüntette ki a magyar hírlapok terjesztése és a hírlapok kezelésével foglalkozók egyesületi szervezése körül szerzett érdemeiért. A lakomán megjelentek a szerkesztőségek, irodalmi egyesületek és kartársak. A hivatásában buzgó és fáradhatatlan Zilahira sok köszöntőt mondtak s levélben, táviratban is számosan üdvözölték.

A zágrábi egyetemen tanszéket állítottak a magyar nyelv számára s ennek tanárává dr. Greksa Kálmán ciszterciata szerzetes-tanárt nevezték ki. A horvát tulók annyira izgattak a magyar nyelv és irodalom tanítása ellen, hogy csak egyetlen hallgató akadt. Ennek következtében Greksa tanárt félrevezetésre szabadagolták.

Tanácsadó ékszer- és órávasárlók számára. Egy jónévtű pécsi órásmester és ékszergyáros, Schönwald Imre, vaskos füzetbe foglalta össze az ékszer- és órávasárlók számára való tanácsokat. A füzet ingyen kapható. Schönwald Imre műhelyéből művészi becsű dolgok kerülnek ki, és nemcsak a drága ékkövek ékszerke, hanem az egyszerűbb ékszeranyagok minden egyes darabja is igazi stílusűrszerű és finomult műféléssel tesz tanúságot. — Minden ideál csak bő választékban kapható a Schönwald cégnél. «Kévsé harsón, nagy fogalom, főleg becsületesség» a cég jelszava.

HALÁLOZÁS.

Győrfi szász király halála alkalmából a közel rokon bécsi udvar október 19-ikéig terjedő gyászrendelt el. Az elhunyt király holttestét a pilnitz kastélyban október 16-ikán délután helyezték ravatalra és 17-ikén este agyuk dörgése közt vitték halálra Drezdába. Itt a parton III. Frigyes Agost, az új király fogadta a trónörökösül s a hercegekkel. Ünnepi menetben vitték a koporsót az udvari templomba, a hol beszentelték. A temetés október 20-án este fél német végbe. Uralkodókat Ferenc Ferdinánd főherceg képviselte. Vilmos császár személyesen megjelent. A templomban alig fért el a sok méltóság és költőiség. Orgonaszó közben vonult be a királyi család és a fejedelmi vendégek tömege élükön Vilmos császárral, kit Frigyes Agost király

kísért. Következtek Ferenc Ferdinánd és Károly főhercegek, a génuai herceg, Henrik németalföldi herceg, Albert belgiumi herceg, valamint sok más német fejedelm és herceg. Hummer udvari lelkész György király vallásos szilárdaságát és fájdalomtűrését magasztalta. Harangzúgás, ágyúdörgés és puskaropogás közben helyezték el a koporsót a sírboltban. A gyászszertartás után Vilmos császár a király kíséretében a vasuthoz hajtattak.

MARIA DE LAS MERCEDES, spanyol infánsnő, a spanyol király nővére és Bourbon Károly herceg felesége meghalt Madridban 24 éves korában, korai szülés következtében. Az elhunyt hercegnő házassága 1901-ben egész forradalmi lázba hozta Spanyolországot, mert az infánsnő véglegjé és ennek atyja a Casertai gróf a karlisták barátjaként volt ismeretes. A fiatal hercegnőt október 19-ikén az Escorialban levő pantheonba temették. Az újszülött hercegnő állapota aggasztó.

HOAR GEORGE FAIRBIE amerikai szenátor, mint New-Yorkból jelentik, 78 éves korában október 17-ikén meghalt. Lelkes barátja volt Magyarországnak, és ezt az érzelmét mindig kitüntette. Fialatkorában hallotta szónokolni Kossuth Lajost Amerikában s azóta a magyar ügyeket szerető nagy figyelemmel kísérte. Kossuthot meg is látogatta turini magányában. Az Egyesült-Államok szenátusa az ő indítványára fejezte ki részvétét Kossuth halálakor a Kossuth-családnak.

NEUSCHLOSS ÖDÖN fővárosi gyáros, a Neuschloss Ödön és Marcell cég főnöke hosszabb betegskedés után meghalt 54 éves korában. Hivatásukörén kívül is általános rokonszenvenek örvezték a fővárosi társaságban. Ernyedetlen buzgóságot fejtett ki társadalmi és közjótékonyági terén, nevezetesen a betegsegítő pénztárak szervezése, hajléktalanok részére menhelyek felállítás és más emberbaráti intézmények létesítése körül. A városi ügyekben is jelentékeny tevékenységet fejtett ki mint a törvényhatósági bizottság tagja. Vagyonának legnagyobb részét jótékony cselekedetekre hagyta. Egy százéves korán vett telket és 100,000 koronát tudósabb munkások befogadására építendő sanatoriumnak, a mérnök és építészeti egyesületnek 10,000 koronát, az Országos gyermekvédő-egyesületnek és a kerületi betegsegélyező-pénztárnak 5000—5000, a hajléktalanok menedékházának, az izraelita fiúvárházának, a zsidó-nőegyesület leányvárházának, a protestáns árva-egyesületnek, a Nagypénteki református társaságának, több kórháznak, a vakok, a siketnémák intézetének külön 2000 koronát, stb.

BÁRÓ WESSELENYI BÉLA, főrendiházi tag, a nagy Wesselényi Miklós második fia meghalt Alsó-Zsukon 57 éves korában, hirtelen halállal, falka-vadászaton, lovon ülve. Nagy barátja volt a sportnak, ő alapította az erdélyi falkavadász-társaságot és Alsó-Zsukon hegyi versenypályát létesített. Még október 16-ikán részt vett itt a loverszenyben és két ízben nyert. Október 20-ikán a falkavadászaton Wesselényi báró szélhűdés érte lovaglás közben és holtan bukott le a nyeregből. Az elhunyt tanulmányait Kolozsvárt és Berlinben végezte, azután Zsibóra ment gazdálkodni és kizárólag a sportnak élt. Bátyja, báró Wesselényi Miklós Szilágy megye főispánja volt s csak nemrégiben mondott le. Váratlan haláláról táviratban értesítették özvegyét, Aubin Fannyt. A népszerű férfi halála mindenütt nagy részvétet kelt.

Elhunytak még a közelebbi napokban: VIDOVICS Győrfi kanonok, volt országgyűlési képviselő, pece-szöllősi plébános, Bihar megye bizottságának tagja, ki Istvánffy történeti művét magyarra fordította. Vidovics Menyhért honvédegyes bányát gyászolja az elhunytban. — BÉRES JÁNOS nyug. kir. kuriai bíró életének 69-dik évében Nyágykátán. Elhunytát özvegye, szül. Clementis Róza és kiterjedt rokonsága gyászolja. — STEPHANIDES HENRIK nyug. kuriai bíró és országgyűlési képviselő, Veszprémben 73 éves korában. — AUGUSZT LAJOS, pozsonyi kir. törvénybíró, Abbáziában 47 éves korában. — MAYER ARTUR ügyvéd, nyug. törvénybíró, 50 éves korában Temesvárott. — TÓTH PÁL, nyugalmos vonult kegyesrendi áldozó pap, 79 éves, Keekemében. — DR. SZILVÁSSY MIHÁLY eszperes-plébános 54 éves korában Szászvároson. — LAUKONDEZ MODESZT, a gyöngyösi állami főgimnázium tanára, 58 éves korában 34 éves. — DR. SANKOVICS IGNÁCZ egri főgyógyász, teológiai tanár, zsinati vizsgáló, életének 34-ik évében Győr-Févalun. — NÉMETH BÉLA, a ki megírta és kiadta Szigetvár történetét, 64 éves korában Pécsen. Fialatkorában pap volt, majd ügyvéd lett, azonban tudományos kérdésekkel szerett foglalkozni. — GERGELYI TIVADAR, volt országgyűlési képviselő, kinek Hanuszfalván történt halálát röviden említettük, az 1862-iki lengyel felkelésben tevékeny részt vett, s nyelvismeretei következtében a városi titkos nemzeti kormány fontos diplomáciai megbízatásokkal küldte külföldre. 1864-ben Drezdában másfél évi fogságba jutott, aztán a budapesti katonai bíróság fogságba jutott 12 évi várfogságra ítélte, de 1867-ben a koronázás napján kegyelmet kapott. — JOHÁZSI DÓRY ANDOR báró Budapesten, 63 esztendősen korában, és Zombára szállították a családi sírboltba. — VILCHINSZKY

